

Gražina Karaneckienė

PASAULIS IR AŠ

Pradinio ugdymo vadovėlis
III klasei

1 dalis

Wydanie pierwsze

Puńsk 2025
Wydawnictwo „Aušra” Sp. z o.o.
www.punskas.pl

PASAULIS IR AŠ. Pradinio ugdymo vadovėlis III klasei, 1 dalis.
Podręcznik do edukacji wczesnoszkolnej dla klasy III, część 1.

Opracowanie
Grażyna Korzeniecka

Ilustracje
Eglė Valiūtė, Taida Balčiūnaitė, Virginija Kalinauskaitė, Živilė Kraužlytė

Zdjęcia
Sigit Birgiel, Rita Birgiel, Jolanta Łatwis, Waldemar Żylanis, archiwum Wydawnictwa „Aušra”

Redaktor
Nijola Birgiel

Redaktor techniczny
Sigit Birgiel

Korekta
Biruta Ołów

Podręcznik dopuszczony do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania i wpisany do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego dla litewskiej mniejszości narodowej, do edukacji wczesnoszkolnej na I etapie edukacyjnym – szkoła podstawowa, na podstawie opinii rzeczoznawców: dr hab. Danuty Roszko i mgr. Algisa Uzdili.
Rok dopuszczenia 2025.

Nr ewidencyjny w wykazie: 1157/5/2025.

Podręcznik jest finansowany ze środków budżetu ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania

Dauguma tekstų adaptuoti

ISBN 978-83-66808-56-0

© Wydawnictwo „Aušra” Sp. z o.o.
Puńsk 2025

Wydawnictwo „Aušra” Sp. z o.o., ul. A. Mickiewicza 23, 16-515 Puńsk
Arkuszy drukarskich 21,5. Wydanie I
Skład, łamanie, druk i oprawa Wydawnictwo „Aušra”
www.punskas.pl

Sutartiniai ženklai:

žąsys – sunkesnės rašybos žodžiai

mokykla – kirčiuojami žodžiai

– svarbios žinios

Vadovėlį tik skaitome, o piešiame ir rašome
pratybų sąsiuvinyje.

Janina Degutytė

Mokykla

Labas rytas, mokykla!
Jau šviečia geltoni klevai
Ir jurginai raudoni.
Labas rytas!

Labas rytas, juoda lenta!
Aš tavyje įrašysiu
Patį gražiausią vardą
Lietuva.

Labas rytas, mano suole!
Tu – nepaprastas laivas.
Mes nuplaukiam kasdien
Toli toli
Aplink visą pasaulį.
Labas rytas!

- 1 Kokiai šventei skiriamas šis eilėraštis?
- 2 Ką tu norėtum pasveikinti Rugsėjo 1-ąją?
- 3 Kokį žodį tu įrašytum lentoje pirmąją mokslo metų dieną?
- 4 Pasistenkite sužinoti, ar rugsėjo 1 dieną naujuosius mokslo metus pradeda visi vaikai pasaulyje.

Rugsėjo 1-oji – naujųjų mokslo metų pradžia
visose Lietuvos ir Lenkijos mokyklose.

Su Rugsėjo 1-ąja!
Lietuva

Vytė Nemunėlis

Į mokyklą

Dzin dzin dzin skambutis
Į mokyklą šaukia,
Vieškeliais keleliais
Jon vaikučiai plaukia.

Smagūs ir linksmučiai
Su krepšeliais žengia,
Tartum baltos žąsų
Skrenda per padangę.

Rytmečio saulutė
Šypsosi ir šviečia,
O mokyklos durys
„Prašom klasėn“ – kviečia.

Prašom – čia rašysim,
Prašom – čia skaičiuosim,
Pertraukos sulaukę,
Žaisim ir dainuosim.

mokausi rašau skaitau žaidžiu dainuoju piešiu
sportuoju galvoju pasakoju sprendžiu uždavinius šoku

- 1 Kur vaikus kviečia skambutis?
- 2 Ką vaikai veiks mokykloje?
- 3 Ką tu veiki mokykloje?
- 4 Sukurk eilėraščiui melodiją ir padainuok. Pritark pasirinktu mušamuoju instrumentu.
- 5 Pavadink instrumentus. Kurie iš jų yra mušamieji, kurie styginiai, o kurie pučiamieji?

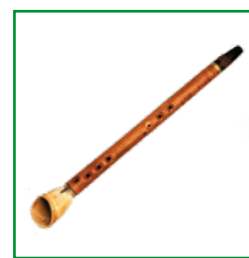
trikampis

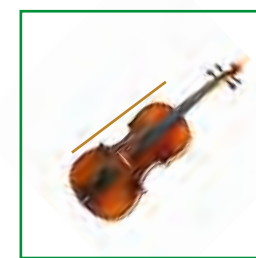
gitarą

lėkštės

birbynė

smuikas

Muzikiniai instrumentai gali būti mušamieji, pučiamieji ir styginiai.

šaukia plaukia
kviečia žąsų

Čia mes su Kolumbu
Keliausim, vaikučiai,
Afrikoj matysim,
Kaip gyvena stručiai.

Čia tėvynės savo
Praeitį regėsime
Ir su kunigaikščiais
Čia pasikalbėsime...

Dzin dzin dzin skambutis
Į mokyklą šaukia,
Vieškeliais keleliais
Jon vaikučiai plaukia.

Vėl mokykloje

pradžią keliavome naujaisiais įspūdžiais

Po atostogų keliavome į mokyklą.

Direktorius pasveikino su naujaisiais mokslo metais.

Susitikome su auklėtoja.

Užsirašėme pamokų tvarkaraštį.

Susitikome su draugais.

Pasidalijome atostogų įspūdžiais.

mokslo metų pradžia direktorius auklėtoja įspūdžiai
pamokų tvarkaraštis sėkmės moksle gerų pažymių daug draugų

- 1 Papasakok apie mokslo metų pradžią savo mokykloje.
- 2 Kokios nuotaikos tu grįžai į mokyklą? Kodėl?
- 3 Ko labiausiai išsiilgai per atostogas?
- 4 Parašyk kelis sakinius apie mokslo metų pradžią.

Rugsėjo 1-oji – mokslo ir žinių diena.

Kazys Marukas

Kada saldinais sninga

– Kelk, mažyte, kelkis, – žadina močiutė anūkėlę į mokyklą.

O Vaivutei pats saldžiausias miegas. Anksti dar neįpratus keltis.

Tik suniurzgia, pasimuisto ir vėl užsitraukia ant galvos šiltą antklodę.

Mato senelė, kad anūkėlė nesikelia, ir sako:

– Vaje, kiek saldinių prisnigo!

Praplėšia Vaivutė akį.

– Saldainių? Kur tie saldainiai?

Praplėšia kitą.

– Kodėl manęs anksčiau nepažadinate?

Močiutė paduoda batukus.

– Paskubėk, mažyte. Surinks vaikai saldinius, tau nieko neliks.

Vaivutė strykt iš lovos, prišoko prie lango. Lauke šviesu, saulėje skaisčiai tviska akmenėliai. Jokiu vaikų nematyti. Ir miegas praeina. Tada ji ir pati susipranta, kad saldinais negali snigti. Tuoj šoka rengtis.

Tai močiutė! Tai apgavo! Bet labai labai gera.

Jei ne močiutė, pačią pirmą dieną Vaivutė būtų pavėlavusi į mokyklą.

antklodę apgavo skaisčiai močiutė snigti rengtis

- 1 Kokią apgaulę sugalvojo senelė? Kodėl?
- 2 Už ką Vaivutė buvo dėkinga senelei?
- 3 Perskaitykite apsakymą vaidmenimis.
- 4 Kokios nuotaikos tu šiandien keliavai į mokyklą? Kodėl?
- 5 Suskirstyk tekstą sakiniais. Nurašydamas juos, sakinių gale padėk tinkamus skyrybos ženklus.

Vėl mokyklos skambutis kviečia mus į klasę prasidėjo naujieji mokslo metai visi mokiniai stropiai mokosi gera drauge dirbti ir žaisti kelintą klasę tu lankai kaip tau sekasi mokytis sėkmės moksle

Ar atsimeni? Mūsų kalba sudaryta iš sakinių. Sakiniai, užbaigiami tašku, vadinami **tiesioginiais**. Sakiniai, kuriais klausiamo, yra **klausiamieji**. Jie baigiami klaustuku. Jeigu sušunkame, sakinių baigiamieji šauktuku. Tai **šaukiamieji sakiniai**.

Kazys Marukas

Sumani mergaitė

užsikibo užsigavo išslinko bėgti nebėgti kaukdama

Vieną dieną mažoji Augutė, žaisdama kieme, pamatė medyje paukštį. Augutė paliko savo kibiriuką ir pasileido tekina per kiemą pažiūrėti, kas tai per paukštis.

– Nebėk, Augut, taip smarkiai, parpuls, – perspėjo vyresnioji sesuo Ramunė.

Bet Augutė dar greičiau bėga. Pribėgusi prie medžio, dairosi, kaip į tą medį įkopus. Paukštis aukštai tupi, – ranka nepasieksi.

Sesuo šaukia:

– Nelipk į medį! Perplėsi suknelę ir kojas susibraižysi!

Augutė apsimetė negirdinti: pašokusi užsikibo abiem rankom už šakos. Pabandė dar aukščiau pasikelti. Bet rankos nutirpo, neišlaikė, ir mergaitė nukrito ant žemės, skaudžiai užsigavo į akmenį koją. Parkrypavusi namo, rauda:

– Mama, kokia Ramunė negera... Kam paliko mane vieną?

– Tai ko tu koreisi į medį? – ėmė bartis mama.

– O kodėl Ramunė manęs nesaugojo?..

Mama nuplovė žaizdą, aprišo koją ir pasakė:

– Tu jau nemaža. Reikia pačiai saugotis.

Kitą dieną Augutė vėl žaidė kieme. Matydama, kad Ramunė sklendo knyga, ji išslinko pro vartus. Gatve dardėjo ir švilpė mašinos, lėkė motoroleriai. Augutė, pirmą kartą ištrūkusi į gatvę be mamos ir sesers, jautėsi labai laiminga. Kitoje pusėje ji pamatė tviskančią stiklo šukę. „Bėgti ar nebėgti per gatvę?“ – suabejojo. O gatve šurpiai kaukdama lėkė raudona mašina.

„Reikia ir pačiai saugotis“, – prisiminė Augutė mamos žodžius. Mašina prašvilpė pro šalį, o mergaitė sugrįžo į kiemą.

Skyrybos ženklai: taškas klaustukas šauktukas kablelis daugtaškis kabutės

- 1 Kaip elgėsi Augutė?
- 2 Ko mergaitę pamokė mama?
- 3 Išrašyk iš teksto po du tiesioginius, klausiamuosius ir šaukiamuosius sakinius. Paryškink skyrybos ženklus.

Žinok ir visada laikykis saugos taisyklių.

Atostogų prisiminimai

Onutė
Vasarą praleidau kaime. Padėjau seneliui dirbti sode. Su senele ėjau į mišką uogauti ir grybauti.

Vytautas
Liepos mėnesį buvau Karpatų kalnuose. Kopiu ir kėliausi keltuvu į kalnų viršūnes. Plaukiu plaustu upe. Buvau Zakopanėje ir Krokuvoje.

Daiva
Šiomet atostogavau prie jūros. Daug laiko praleidau Palangoje ir Klaipėdoje. Labiausiai patiko maudytis jūroje, statyti smėlio pilis ir ieškoti gintaro.

Lukas
Vasarą buvau stovykloje netoli **Trakų**. Kiekvieną dieną maudžiausi ežere, daug sportavau. Labiausiai patiko turistiniai žygiai.

Aušros Vartų koplyčia
Gedimino pilį

Algis
Per atostogas buvau nuvykęs pas dėdę į Vilnių. Aplankiau: Gedimino pilį, katedrą, Aušros Vartų koplyčią ir televizijos bokštą.

Alma
Vasarą buvau pas tetą, kuri gyvena prie Galadusio ežero. Su pusbroliu plaukiojau baidare. Dėdė išmokė mane žvejoti ir plaukioti.

Tomas
Atostogas praleidau namie. Padėjau tėveliams lauko darbuose. Daug skaičiau ir važinėjau dviračiu.

Kur atostogavau? prie jūros   prie ežero   kalnuose   kaime   mieste
namuose   pas senelius   pas dėdę   pas tetą   užsienyje
Ką veikiau? ilsėjau   padėjau   uogavau   grybavau   plaukiojau
maudžiausi   žvejojau   važinėjau   skaičiau   nuvykau
žaidžiau   daug keliavau   aplankiau   mačiau   sportavau

- 1 Kur atostogas praleido Vytautas, Onutė ir jų draugai? Ką įdomaus jie veikė?
- 2 Papasakok apie savo atostogas.
- 3 Paklausk, ką per atostogas veikė tavo draugai.

Kad pasakojimas būtų įdomesnis ir gyvesnis, vartok įvairias sakinių rūšis.

Martynas Vainilaitis

Ramunės

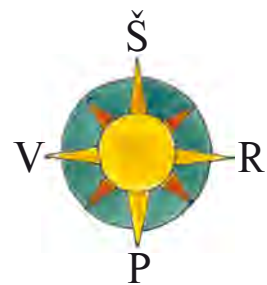
Myliu pievų ramunes.
 Glaudžias gėlės prie manęs.
 Baltus žiedlapius bučiuoju
 Ir bučiuodamas skaičiuoju:
 Trys lapeliai nusitiesę
 Į pietus, į saulę šviesią.
 Du – į rytus, du – į šiaurę,
 Į šešėlio vėsią taurę
 Jau išpilstė raseles.

į saulę į taurę į šalelę
klaidą

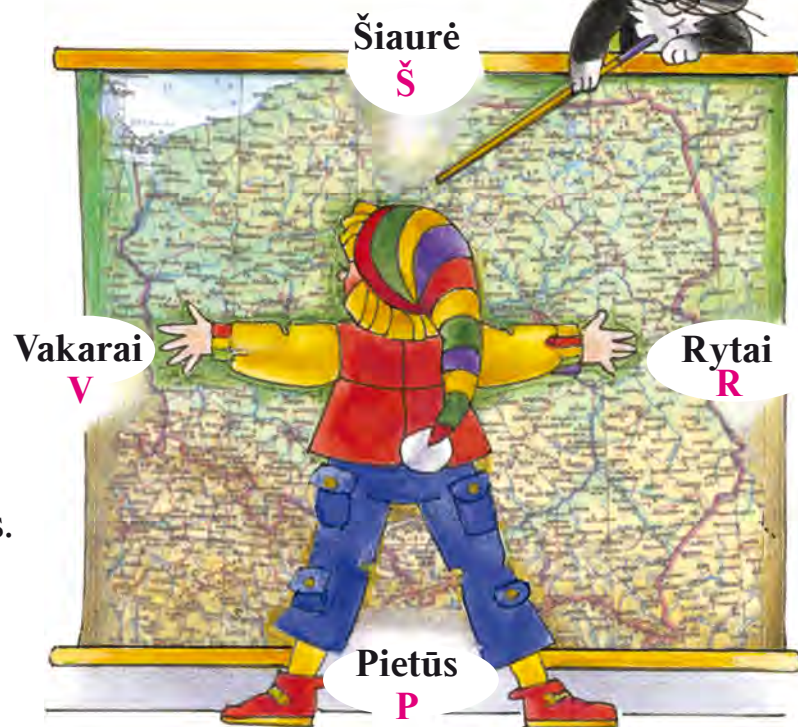
Du – pro smilgų kaseles
 Į šalelę vakarinę
 Baltumėlių nusvarinę.
 Gal vėjelis per vėsus?..
 Atsities galbūt prieš laidą?
 Gal, bučiuodamas visus,
 Padariau nežymią klaidą?..
 Jeigu klaidą padariau,
 Suskaičiuokite geriau!

- 1 Ką ir kaip skaičiavo poetas?
- 2 Perskaityk kūrinio ištrauką, kurioje minimos pasaulio kryptys.
- 3 Kartu su Sauliuku parodykite pasaulio kryptis žemėlapyje. Jums padės eilėraštas.

ĮSIDĖMĖK:

Viršuje – **šiaurė**,
 apačioje – **pietūs**,
 ar šviečia saulė, ar lyja lietūs.
 Dešinėje – **rytai**,
 kairėje – **vakarai**,
 ar būna blogai, ar gerai!

- 4 Nupiešk eilėraštyje aprašytą ramunę ir prie jos žiedlapių pažymėk tinkamas pasaulio kryptis.

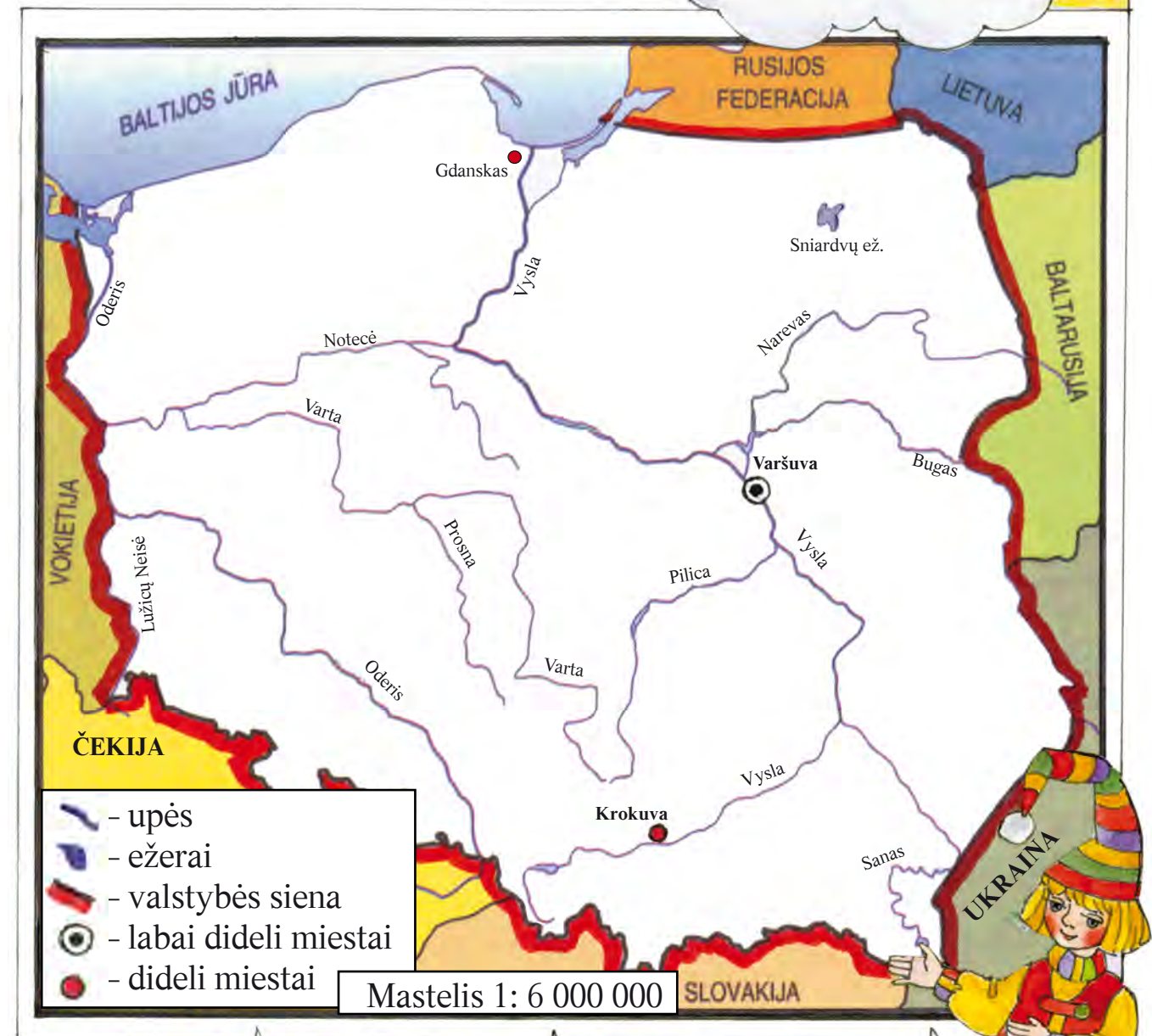
šiaurė – šiaurinis – į šiaurę – iš šiaurės pietūs – pietinis – į pietus – iš pietų
 rytai – rytinis – į rytus – iš rytų vakarai – vakarinis – į vakarus – iš vakarų

Šiaurė, pietūs, rytai ir vakarai – tai pagrindinės pasaulio kryptys.

Lenkijos žemėlapis

Kiekvienas žemėlapis
yra pavadintas.

Žemėlapis turi legendą, kuri aiškina žemėlapyje pateiktus ženklus.

Žemėlapis yra nupieštas tam tikru masteliu, kuris rodo, kiek kartų sumažinti tikrieji atstumai.

Žemėlapyje yra įvairūs įrašai.

- 5 Surask Lenkijos žemėlapyje ilgiausias upes, didžiausius miestus ir ežerus. Kurios valstybės yra Lenkijos kaimynės?
- 6 Remdamasis Lenkijos žemėlapiu, papildyk ir nurašyk sakinius.

Aš apžvelgiu žemėlapi. Didžiausi miestai yra ●, ● ir ●. Per Lenkiją teka šios didelės upės: ●, ● ir ●. Didžiausias Lenkijos ežeras yra ●. Lenkija yra įsikūrusi prie ● jūros. Lenkijos kaimynės yra šios valstybės: ●, ●, ●, ●, ● ir ●.

Mokykis orientuotis pagal Saulę

grįžti

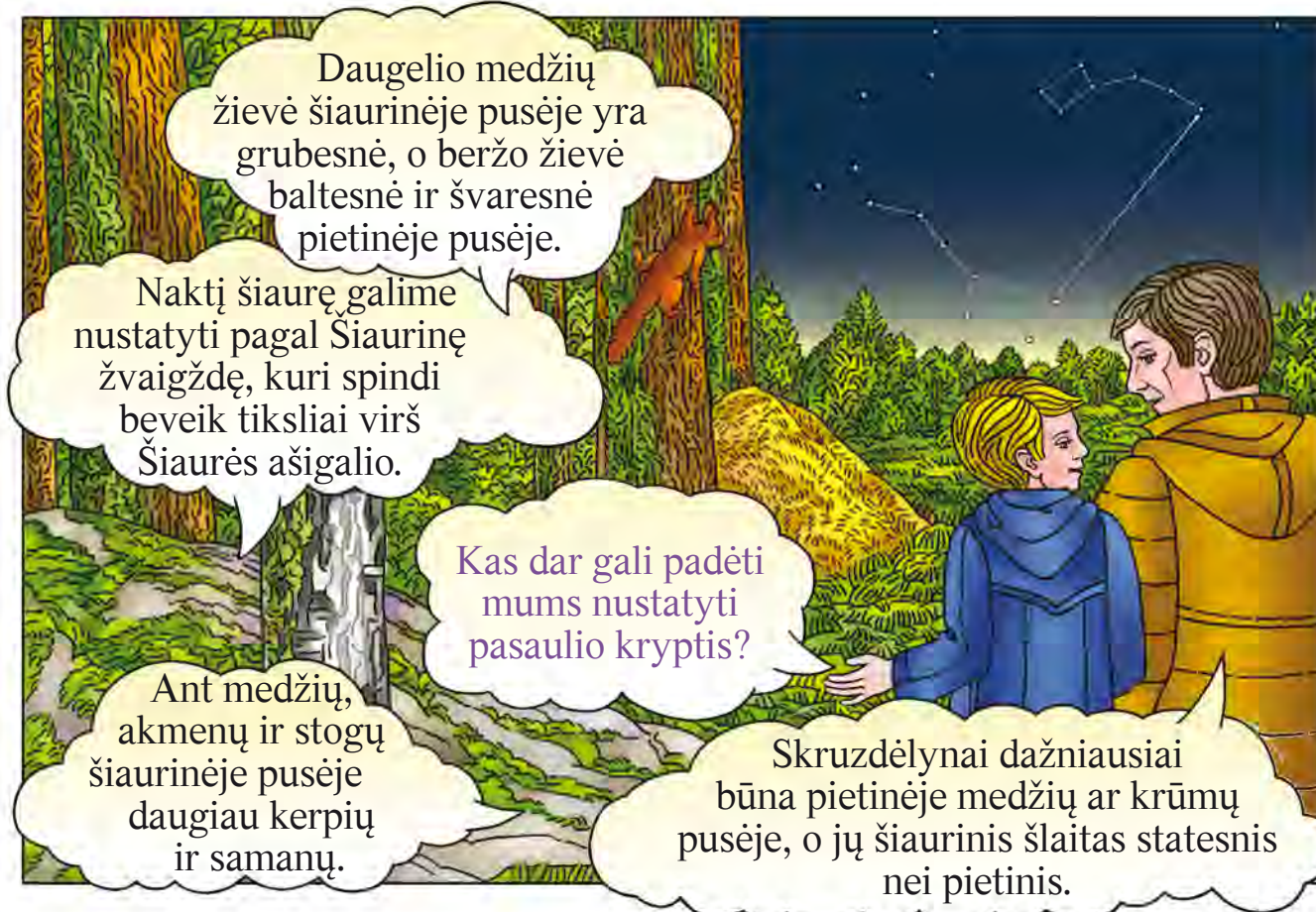
Kaip naudotis kompasu?

O kaip nustatyti pasaulio kryptis, kai dangus yra apsiniaukęs?

- 1 Saulėtą dieną išeik pasivaikščioti ir pasimokyk nustatyti pasaulio kryptis.
- 2 Išmok naudotis kompasu – tai labai svarbus gebėjimas.
- 3 Parašyk, kas nuo tavo namų arba mokyklos yra šiaurės, pietų, rytų ir vakarų kryptimi.

Kaip orientuotis pagal gamtos požymius?

GPS navigacija

Tai GPS sistema – palydovinė navigacija, kuri yra populiari visame pasaulyje. Iš pradžių GPS buvo sukurta kariuomenei, paskui ji tapo pasiekiamą kiekvienam ir yra visiškai nemokama. Užtenka turėti įrangą, su kuria būtų galima gauti ir siųsti palydovinius signalus. GPS navigacija padeda nustatyti mūsų padėtį ir orientuotis aplinkoje.

- 4 Papasakok, kaip nustatyti pasaulio kryptis, naudojantis gamtos stebėjimais.
- 5 Kam reikalinga GPS navigacija? Ar žinai, kur ji naudojama?

Aldona Kandroškaitė

Nenuorama žvirbliukas

Kregždės lizde žvirblių pora išsiperėjo vaikus. Vos tik žvirbliukai apsiplunksnavo, tuoj ėmė kaišioti galvytes pro motinos sparnus. Žvirbliukai daug ko nežinojo ir todėl nuolat klausinėjo:

- Kas ten ošia?
- Medžiai ošia, – atsakinėjo motina.
- Kas ūžia aukštai ir žemai?
- Lėktuvai – aukštai, o mašinos – žemai.
- O kas ulbauja, o kas krankia?
- Balandžiukai ulbauja, o varnos krankia.
- O kodėl jie skraido?
- Skraido, nes ieško maisto.

– Ir mes norim skraidyti! Ir mes! – sušuko visi, o nenuorama žvirbliukas persivertė per lizdo kraštą.

– Šaunuoliai jūs mano! – pakraipė galvą tėvas ir pridūrė: – Įsidėmėkite, jog labai svarbu gerai sparnus valdyti ir iš anksto žinoti, kur galima nutūpti!

– Kai išskrisite iš lizdo, – mokė motina, – pirma pažvelkite į kairę, į dešinę, ar nėra kliūčių. Bet pirma jums reikia paaugti. Tik tada galėsite išskristi.

– O aš jau lekiu! Čirikšt, čirikšt! – suriko nenuorama žvirbliukas ir išskrido, nepasiklausęs tėvų ir nežvilgtelėjęs į kairę ir dešinę.

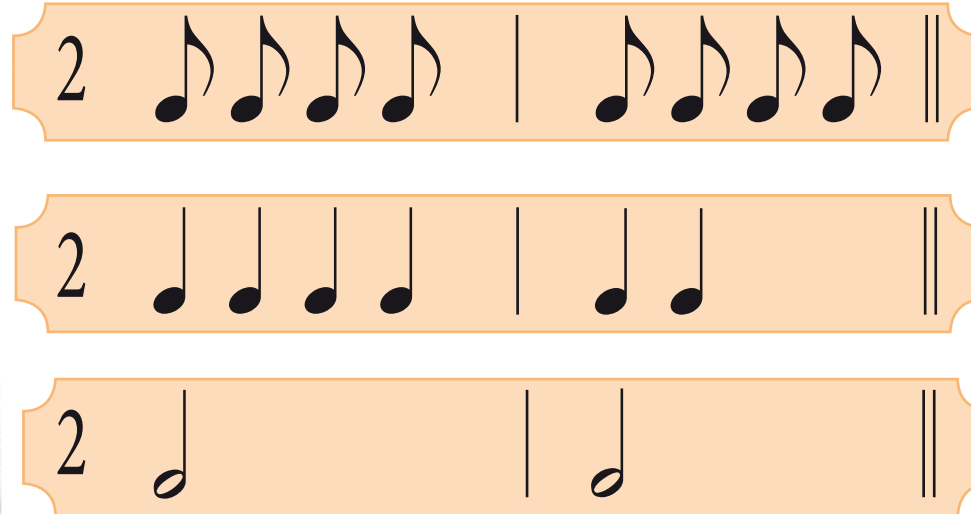
Susirinkę vaikai imdavo dainuoti:

- Žvirbli, žvirbli!
- Ko ko ko!
- Ką tau skauda?
- Galvelę.
- Žvirblelis nabagėlis visas negalėjo, žvirbleliui nabagėliui galvelę skaudėjo...

įsidėmėkite į kairę į dešinę

- 1 Ko žvirbliukus mokė tėvai? Perskaityk.
- 2 Žiūrėdamas į paveikslėlius, papasakok žvirbliuko nuotykių kelyje.
- 3 Kokia yra pagrindinė šio kūrinio mintis? Ką autorė norėjo pamokyti – žvirbliukus ar vaikus?
- 4 Sutvarkyk pasakojimo apie žvirbliuko nuotykių sakinius ir nurašyk.
  - Seniai žvirbliai mokė vaikus, kaip saugiai elgtis.
  - Sužeistą žvirblį rado vaikai.
  - Nenuorama žvirbliukas iškrito iš lizdo ir spruko iš kiemo.
  - Paukščiukas nuskrido ant kelio ir pateko po mašina.
  - Tik ką apsiplunksnavę mažyliai pradėjo domėtis supančiu pasauliu.
  - Jie parsinešė paukštelį namo ir sutvarstė jam sparną.
  - Žvirblių pora išsiperėjo kelis žvirbliukus.
- 5 Nurašyk žvirbliukų ir motinos pokalbį. Paryškink skyrybos ženklus. Klausiamuosius sakinius pabrauk žaliai, o tiesioginius – geltonai.
- 6 Atlikite grupėse veiksmus paveikslėliuose pavaizduotais judesiais.

Ar prisimeni?

♪ – aštuntinė nata

♩ – pusinė nata

♩ – ketvirtinė nata

○ – sveikoji nata

Kazys Marukas

Kaip Sauliukui buvo išdygę ragai

Kartą Sauliukas važinėjosi dviratuku aplink namą.
 – Nevažinėk taip greitai. Nosį susikulsi ar kokį mažylį pargiausi, – perspėjo kiemsargis.
 Bet ar Sauliukas paklausys! Jis dar smarkiau ėmė minti.
 – Ožiukas – ne vaikas, – tarė kiemsargis ir pagrasė pirštu.
 – Jeigu toks būsi, tau ragai išdygs kaip ožiui!..

Sauliukas tik nusijuokė. Tyčia dar nuo vairo rankas atitraukė. Tegu visi mato, kaip jis moka važiuoti!

Užsižiopsojo, ratas nuslydo nuo šaligatvio, dviratukas parvirto, o Sauliukas tik pokšt kakta tiesiai į plytgalį. Akyse net dešimt saulių sutvisko.

Vaikai raitosi iš juoko, bado jį pirštais.

– Pažiūrėkite, koks Sauliukui ragas išdygo!

– Vaje, koks ragas!

– Kaip ožio!

Sauliukas pačiupinėjo kaktą: tikrai išdygo ragas. Dar kartą pačiupinėjo ir išsi-gando. O jei per naktį dar didesnis užaugs, kaip ožio, smailu galu užsiritęs? Kaip jis tada pasirodys kieme?.. Paliko savo dviratuką ir parbėgęs namo pravirko:

– Aš nenoriu būti ožys! Aš nenoriu, kad man užaugtų lenktas ragas!..

Mama nuprausė Sauliuką, palaikė prie kaktos šaltą šaukštą ir pasakė:

– Tu gražiai žaisk su vaikais, būk geras, ir tau ragai tikrai neišdygs...

Po pietų Sauliukas išėjo į kiemą pasisupti. Pamatė, kad vienas mažylis į jį liūdnai žiūri. Nulipo jis nuo sūpuoklių ir neprašomas užleido vietą. Nuslinkęs į šalį, pačiupinėjo kaktą: ragas lyg ir mažesnis.

– Ar galima paspausti dviratuko skambutį? – paprašė mergaitė su raudonu kaspinėliu.

– Gali ir pavažinėti, – atsakė Sauliukas. Pačiupinėjo kaktą: ragas jau visai mažas.

Pasivijęs mergaitę, jis pamokė ją, kaip laikyti vairą. Nuo to laiko Sauliukui niekad nebedygsa ragai.

- 1 Kodėl Sauliukui „išdygo ragai“?
- 2 Kada vaikas pradėjo mandagiai elgtis?
- 3 Kodėl berniukui daugiau „nedygo ragai“?
- 4 Rask ir perrašyk žodžius, kuriais mama pamokė sūnų. Žodžius suskiemenuok.

Prieš važiuodamas dviračiu, nepamiršk saugos priemonių: šalmo, liemenės, atšvaitų.

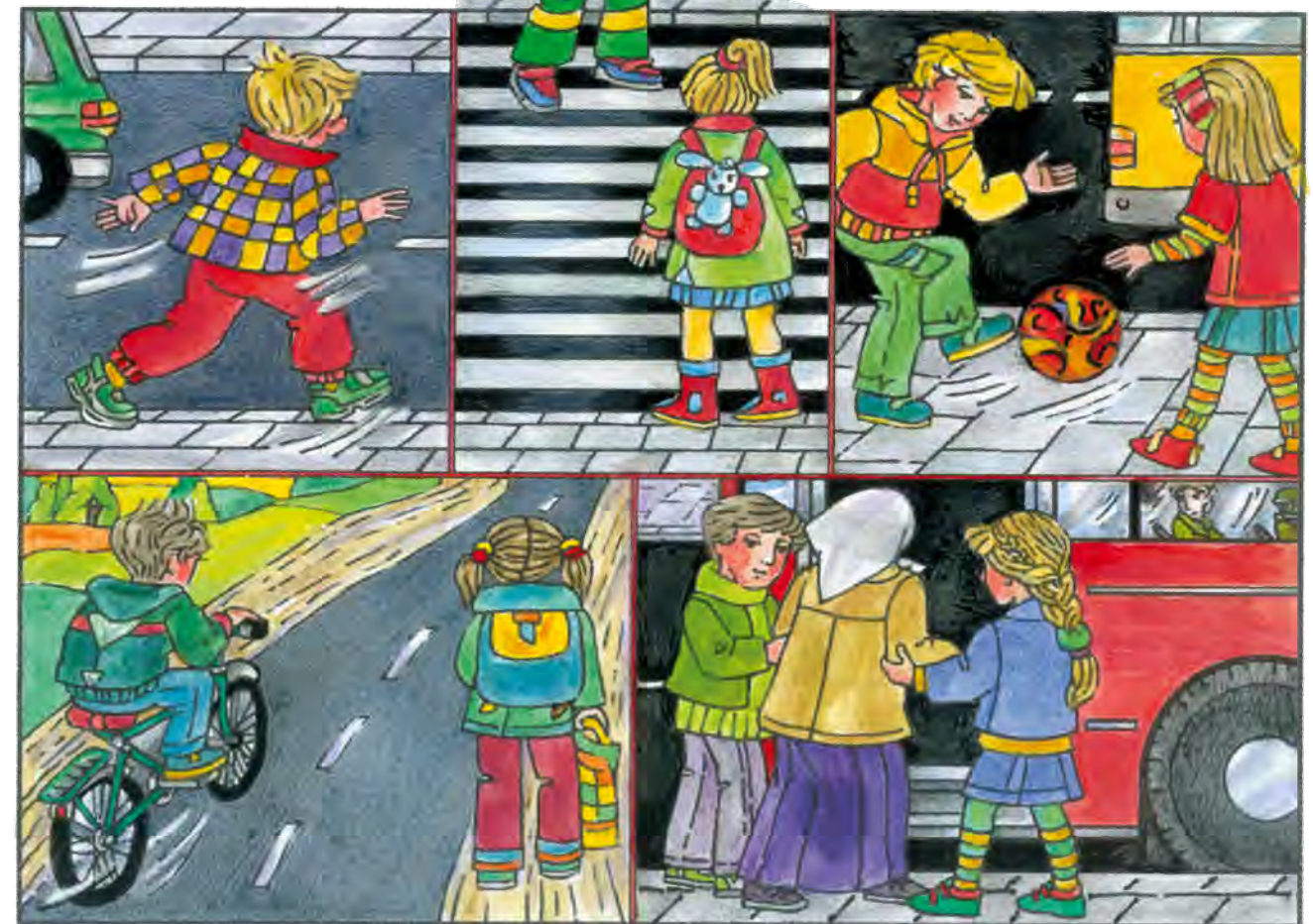
neišdygs nebedygsa

Jeronimas Laucius

Eismo abėcėlės dainelė

Pasuku akis į kairę –
 Moku pirmą abėcėlės raidę.
 Gatvės vidurį prieisiu –
 Dešinėn akis pakreipsiu.
 Eismo eismo abėcėlė, –
 Pirmą mano mokyklėlė.
 Į mokyklą ji nuves
 Ir pas mamą vėl parves.

A – patars apsidairyti,
 Ir pavojų pamatyti.
 – Būk budrus! – įspėja B, –
 Nukeliausi iki Ž.
 Žaidžia gatvėj raidė H, –
 Žaisk tik kieme! – šaukiu aš. –
 Būki linksmas ir smagus,
 Sveikas grįžki į namus.

- 1 Kurie iš paveikslėliuose pavaizduotų vaikų dar neišmoko kelių eismo abėcėlės?
- 2 Rask tekste žodžius su minkštumo ženklu ir nurašyk juos abėcėlės tvarka.
- 3 Papasakok apie savo kelią į mokyklą. Įvertink, ar jis yra saugus.

Kelyje neskubėk. Būk kantrus ir susikaupęs. Kelias ne vieta žaidimams. Gatvėje visuomet galvok pats. Nesek akiai kitais. Automobilyje visada užsisek saugos diržus.

Lenkijos kraštovaizdžių žemėlapis

vandenys

žemumos

aukštumos

kalnai

1 Remdamasis Lenkijos žemėlapiu, atsakyk į klausimus:

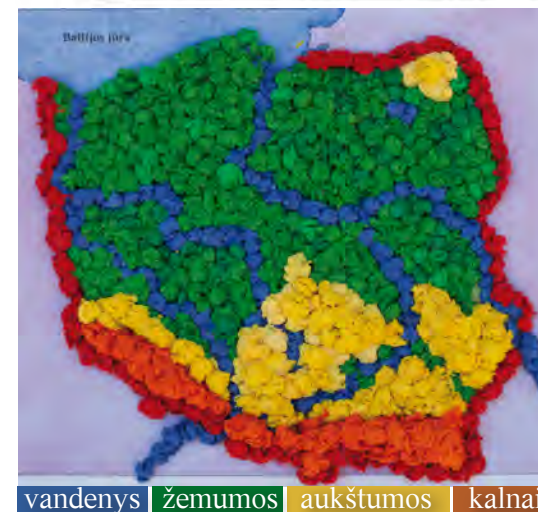
- Kurioje Lenkijos dalyje yra kalnai ir aukštumos?
- Kokie kalnai yra Lenkijoje?
- Kaip vadinasi aukščiausia Karpatų viršūnė?
- Kur yra įsikūrusi Varšuva?
- Kur yra Sniardvų ežeras?
- Kaip vadinasi Lenkijos žemumos?

Ar prisimeni? Valstybių, miestų, upių, ežerų ir jūrų pavadinimus rašome didžiąja raide.

2 Išklijuok Lenkijos kraštovaizdžių žemėlapi.

Reikės: nedidelės Lenkijos žemėlapio kopijos, mėlyno, žalio, geltono ir rudo krepino, kliju, techninio popieriaus.

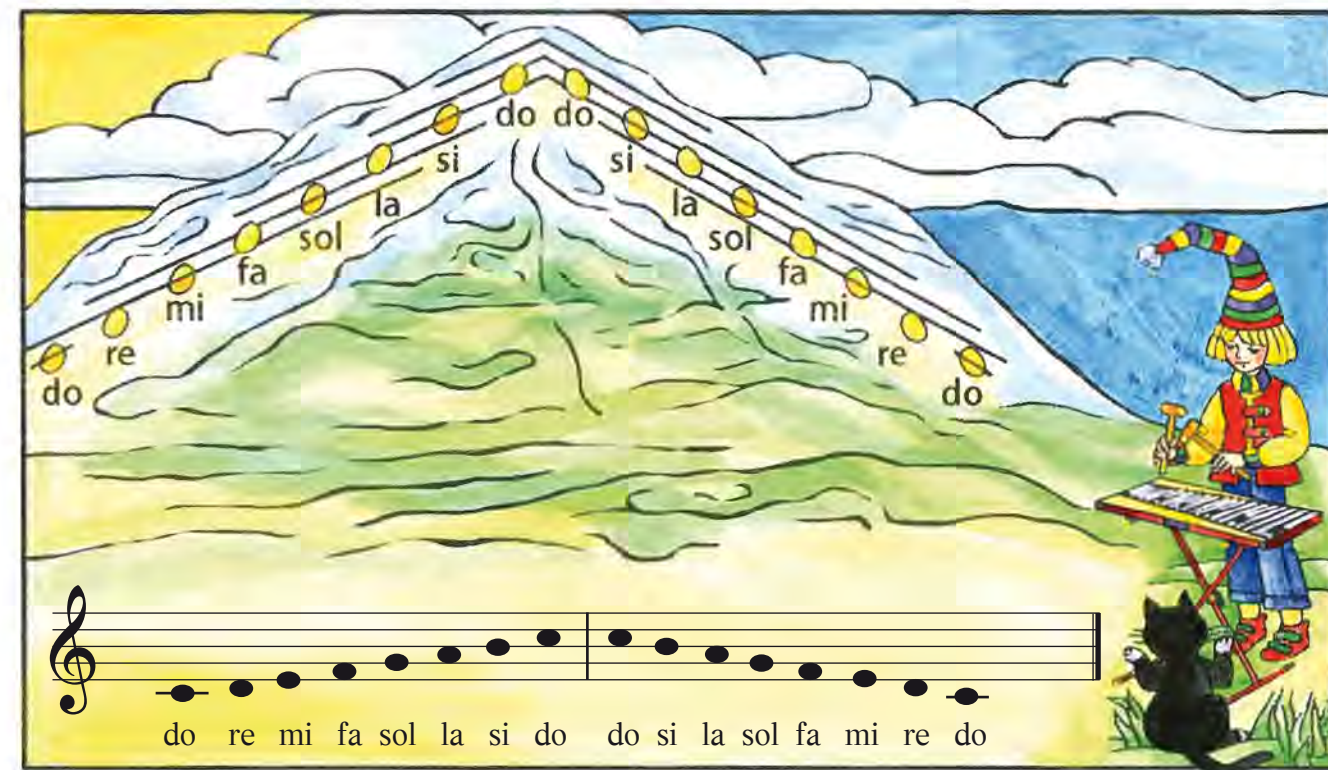

Darbo eiga:

- ✓ Iš krepino prisiskuk nedidelių rutuliukų.
- ✓ Mėlynais rutuliukais išklijuok žemėlapio dalis, žyminčias vandenį (jūrą, upes, ežerus).
- ✓ Žaliais rutuliukais išklijuok vietas, kuriose yra žemumos.
- ✓ Žemėlapio dalis, kuriose yra aukštumos, padenk dviguba geltonų rutuliukų eile.
- ✓ Kalnus padaryk rudus ir dar aukštesnius.
- ✓ Savo žemėlapią priklijuok ant techninio popieriaus lapo.

3 Skambindamas varpeliais, įkopk į gamos C-dur kalną ir nuo jo nusileisk.

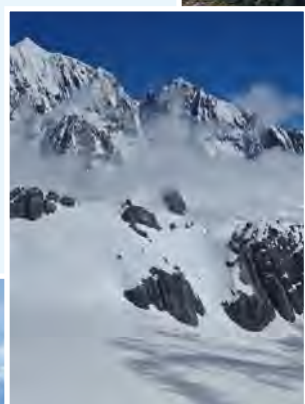
Gama – muzikos garsai, palaipsniui kylantys aukštyn arba besileidžiantys žemyn nustatyta tvarka.

Kalnų įdomybės

Kalnai

Pirmą kartą išvydęs kalnus, negali atsistebėti jų didybe ir grožiu. Dangų remia statūs uolų skardžiai. Kalnų viršūnes dengia ledynai ir sniegas. Aukštai šalta, siaučia vėjai. Oras retas, sunku kvėpuoti. Leidžiantis žemiau, darosi šilčiau.

Kalnų šlaituose auga miškai, slėniuose žaliuoja pievos. Kalnuose daug augalų auga ant uolų. Jų šaknys ilgos, kad gerai įsitvirtintų uolų plyšiuose.

Aukščiausi pasaulyje yra Himalajų kalnai. Kiti žymūs kalnai – Alpės, Andai, Kaukazas. Aukščiausi Lenkijos kalnai yra Karpatai. Lietuvoje nėra aukštų kalnų.

Kaip susidarė kalnai?

Žemė po mūsų kojomis nėra tokia lygi, kaip mums atrodo. Jos pluta sudaryta iš milžiniškų akmens plokščių, kurios supasi ant Žemės gelmėse įkaitusios lavos. Prieš milijardus metų plokštės priartėdavo viena prie kitos ir susidurdavo. Jų susidūrimo vietose iškilo kalnai. Šių plokščių judėjimas taip pat sukelia žemės drebėjimus.

kalnas viršukalnė šlaitas uola skardis ledynas slėnis sniego griūtis

- 1 Kuo yra gražūs ir įdomūs kalnai?
- 2 Kurie kalnai yra aukščiausi?
- 3 Papasakok, kaip susidarė kalnai.

Alpės Andai Kaukazas Karpatai

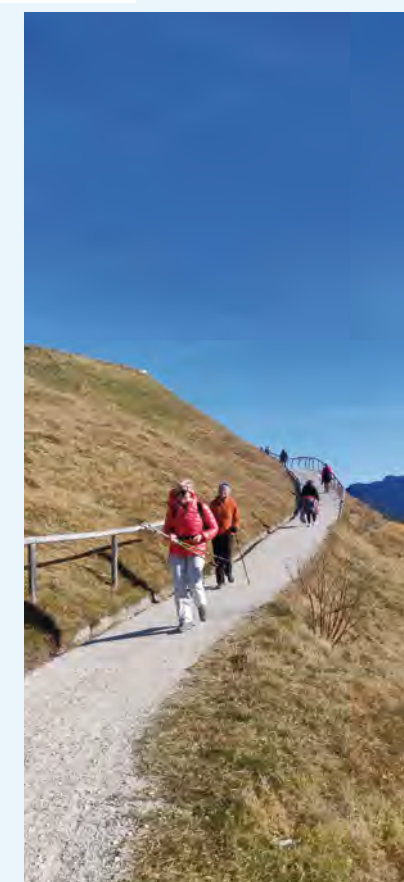
Orai kalnuose

Aukšti kalnai kartais pastoja kelią debesims ir juos užlaiko. Tuomet staiga pradeda lyti. Gali netikėtai pasikeisti vėjo kryptis ir stiprumas. Orus kalnuose labai sunku nuspėti, todėl keliaujant visą laiką reikia sekti orų prognozes ir stebėti atmosferinius reiškinius.

Patarimai vykstantiems į kalnus

Vykdami į kalnus, pasirūpinkime tinkama apranga ir batais. Būkime pasirengę, jei staiga atšaltų, pradėtų lyti, kiltų vėjas ar audra. Visada turėkime vandens, maisto atsargų, pakrautą mobilųjį telefoną ir žibintuvėlį. Neikime į kalnus, jeigu orų prognozės yra nepalankios. Geriausiai keliauti vasarą, bet ir tada tyko nemažai pavojų, pvz., staigios audros arba sniego griūtys.

- 4 Kas būdinga orams kalnuose? Kodėl svarbu apie tai žinoti?
- 5 Ar esi buvęs kalnuose? Jeigu taip, papasakok savo įspūdžius draugams.
- 6 Parašyk kelis sakinius, kuriais patarsi draugui, kaip pasiruošti išvykai į kalnus.

Kalnuose galima keliauti tik pažymėtais takais. Jų sudėtingumą nurodo spalvos. Reikia kreipti dėmesį ir į rodykles bei kitus ženklus.

Kas slypi po žeme?

vėliau tūkstančius
tunelius vaikščioti

Kaip atsiranda urvai?

Urvai atsiranda įvairiais būdais. Prieš daugybę milijardų metų Žemės paviršius buvo iš žėruojančios lavos, kuri laikui bėgant sustingo. Sustingus lavai, susidarė tuštumos, vėliau jos virto urvais. Jaunesni urvai atsirado tose vietose, kur buvo daug minkšto kalkakmenio. Per tūkstančius metų požeminiai vandenys suformavo tunelius – urvus. Atrasta daugybė urvų įvairiose Žemės vietose, bet daug yra dar neaptiktų.

Į urvus persisunkęs vanduo suformuoja stulpus – stalaktitus ir stalagmitus.

Kartais toks vanduo sudaro požeminį ežerą ar upę.

Urvuose galima vaikščioti, jeigu jie pritaikyti lankytojams. Pavojingi gali būti nauji arba menkai ištirti urvai. Juos tyrinėja mokslininkai – urvų tyrinėtojai.

Kai kurio nors urvo lubos įgriūva, virš jo atsiveria dangus, ir jis tampa dube. Kai kurios dubės labai gilios – gali viršyti net vieną kilometrą.

urvas dubė lava kalkakmenis
tunelis urvų tyrinėtojas

- 1 Papasakok, kaip atsirado urvai ir dubės.
- 2 Ką įdomaus galima pamatyti urvuose?
- 3 Kas tyrinėja urvus?
- 4 Rask tekste ir nurašyk sakinius apie dubes. Pažymėk minkštumo ženklus.

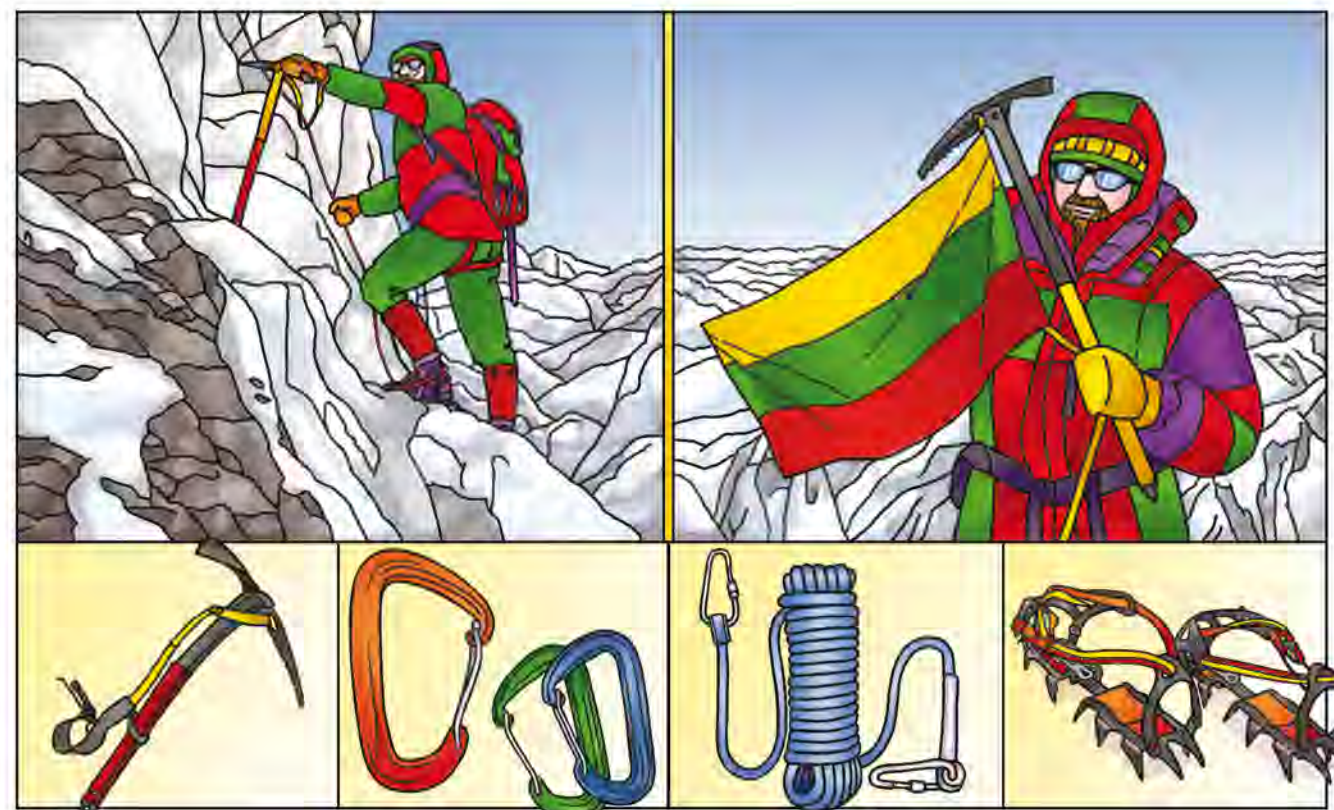

Didžiausias Lietuvos urvas yra Karvės ola,
o giliausias – Žalsvasis šaltinis.

Kas tas alpinistas?

Vladas Vitkauskas Čiurlionis Donelaitis

Paprasti keliautojai grožisi kalnais iš tolo, o alpinistai lipa į stačias kaip sienos uolas, keliasi per bedugnes, ledų plyšius. Kad būtų saugiau kopti, jie turi ledkirčius, kablius, susiriša virve. Apsirengia lengvais, bet šiltais drabužiais, prie batų prisitaiso metalinius nagus – kates. Pasiekę viršūnę, alpinistai ją pavadina sau brangiu vardu. Pamyro kalnuose Centrinėje Azijoje yra Lietuvos, Čiurlionio ir Donelaičio viršūnės. Kiekvienas alpinistas svajoja įkopti į aukščiausią pasaulyje Himalajų kalnų viršūnę Everestą. 1993 metais į Everestą įkopė pirmasis lietuvis Vladas Vitkauskas. Jis pirmasis iškėlė Lietuvos vėliavą ir aukščiausiose visų žemynų viršukalnėse.

alpinistas ledkirtis kablys virvė katės bedugnė ledų plyšiai

- 1 Ką veikia alpinistai?
- 2 Kaip alpinistai pasiruošia žygiui? Perskaityk, kas apie tai rašoma tekste.
- 3 Kuo pasižymėjo Vladas Vitkauskas? Nurašyk tinkamą skaitinio ištrauką ir paryškink didžiąsias raides. Paaiškink jų rašybą.
- 4 Paieškok žinių apie lietuvių alpinistus įvairiuose šaltiniuose.

Alpinizmas yra ekstremalaus sporto šaka.
Tai kopimas į kalnus per ledynus, uolas, sniego pusnis.

Lietuvos paviršius

Lietuva yra lygumų kraštas, kuriame plokščios žemumos kaitaliojasi su kalvotomis aukštumomis. Du trečdalius Lietuvos paviršiaus užima žemumos, o vieną trečdalį aukštumos. Jose iškyla legendomis apipintos kalvos – Medvėgalis ir Šatrija, žmonių vadinamos kalnais. Šatrija – gražiausia ir vaizdingiausia Lietuvos kalva. Aukščiausia Lietuvos paviršiaus vieta – Aukštojo kalnas. Aukščiausi pasaulio kalnai siekia net devynis kilometrus, o aukščiausia Lietuvos kalva nesiekia nei pusės kilometro.

Medvėgalis Šatrija
Aukštojo kalnas

1 Remdamasis Lietuvos kraštovaizdžių žemėlapiu ir tekstu, atsakyk į klausimus.

- Koks kraštovaizdis vyrauja Lietuvoje?
- Kaip vadinamos Lietuvos žemumos?
- Kokią Lietuvos dalį užima žemumos?
- Kokios aukštumos yra Lietuvoje? Kokią Lietuvos dalį jos užima?
- Kaip vadinamos aukščiausios Lietuvos kalvos?

2 Papildyk ir nurašyk sakinius.

Lietuvoje nėra aukštų . Čia vyrauja plokščios ir kalvotos . Jas puošia žali ir žydri . Lietuvos paviršių pajvairina kalvos – graži ir vaizdinga bei išdidus .

Šatrija * Aukštojas * kalnų * aukštumos * žemumos * miškai * ežerai

Aukštojas – aukščiausia Lietuvos kalva.
Jos aukštis 293 metrai ir 84 cm virš jūros lygio.

Lietuvių padavimas

Medvėgalio kalnas

Kai buvo lietuvių karai su švedais, priešai netikėtai užpuolė aplinkinius gyventojus. Žmonės nebegalėjo apsiginti nuo švedų, tai subėgo į kalną, nes ten buvo iškasti urvai ir įdėtos didelės geležinės durys. Niekas nedrįso išeiti lauk pažiūrėti, ar tebėra švedai. Atsirado dvi mergaitės ir tarė:

– Mudvi galim. Mes išeisime ir pažiūrėsime.

Jos išėjo, pažiūrėjo, o švedų jau nebebuvo. Grįžusios pasakė, kad švedų jau nebėra. Žmonės išėjo iš to kalno. Nuo žodžių „mudvi galim“ kalną pavadino Medvėgaliu.

Lietuvių padavimas

Šatrijos kalnas

Milžinas Alčis buvęs nepaprastai stiprus. Jis daug žmonėms padėdavo. Prie vieno kalno kovėsi su slibinu ir atrado to slibino sukrautus turtus. Milžinui patiko vieno pono duktė, vardu Jauterytė, už kurią jis tuos turtus ir atidavė. Ta mergaitė buvo nepaprastai graži. Alčis ją labai mylėjo, o ji šukuodavo jam plaukus ir barzdą šukomis, didumo sulig malūno sparnais. Kelionėse pati sėdėdavo jam ant pečių. Kai Alčis brisdavo per upes, vanduo jam iki kelių tesiekdavo. Mirus Jauterytei, Alčis labai jos gailėjo. Palaidojo ją toje vietoje, kur šiandien stovi Šatrijos kalnas. Jos garbei supylė didžiulį kapą iš smėlio, kurį prijuostėje iš pajūrio atgabeno.

- 1 Parodyk žemėlapyje aukščiausias Lietuvos kalvas. Apibūdink jų padėtį.
- 2 Pasek padavimą apie vieną Lietuvos kalvą. Pavaizduok jo turinį paveikslėlių serijoje.
- 3 Paieškok žinių apie aukščiausias Lietuvos kalvas įvairiuose šaltiniuose.

Pasakoti galima ne tik žodžiais, bet ir vaizdais,
garsais, gestais...

Janina Degutytė

Akmenėlio prašymas

Dar saulė miega. Dar nebunda paukštis.
Dar kalbasi giria su dangumi.
Tokia tylą, kad pienės pūkas girdi,
kaip šnabžda akmenėlis pakrūmy.

Jis prašo žemės, kad padovanotų
gimimo dieną jam dvi kojeles,
nes nori jis toli toli keliauti
į žemuogių ir pasakų salas.

giria tokia žemuogių

Akmuo – tai kietos uolienos gabalas. Seniau žmonės iš akmenų mūrijo pilis, bažnyčias, grindė gatves. Akmenis į mūsų kraštą atnešė ledynas, kuris slinko iš šiaurės. Jis atritino ir vieną didžiausių Lietuvos akmenų – **Punktuką**. Senovėje žmonės kai kuriuos akmenis garbino, laikė stebuklingais. Mosėdyje yra labai įdomus lauko akmenų muziejus. Netoli Suvalkų yra Bakanavo riedulių draustinis. Čia nedideliame plote nuo ledynmečio laikų išliko apie 10 tūkstančių įvairaus dydžio riedulių.

akmuo uoliena riedulys riedulynas Punktukas Bakanavo riedulynas

- 1 Ko akmenėlis prašė žemės? Kodėl?
- 2 Kaip įsivaizduoji jo kelionę?
- 3 Iš kur mūsų krašte ir Lietuvoje atsirado dauguma akmenų?
- 4 Išeikite pasivaikščioti ir paieškokite įdomių akmenukų. Papasakokite apie juos ir surenkite parodėlę.

Įdomus akmenėlis

Kas tai?
(aprašymo pradžia)

Mano rankoje akmenėlis, kurį radau per atostogas.

Kaip atrodo?
(daikto dydis, forma, spalva, svoris)

Jis nėra didelis. Akmenėlis yra pailgas, truputį suplotas, vienoj pusėj smailas, o kitoj – apvalus. Mano radinys pilkas, su baltais taškeliais. Jis yra gana sunkus. Priekyje turi dvi juodas duobutes, panašias į akyles.

Ką manau apie daiktą?
(mano įspūdžiai)

Akmenėlis man labai patinka. Jis yra panašus į miegančią pelytę. Priklijuosiu jam ausytes, uodegytę ir turėsiu puikų žaisliuką.

Aprašant daiktą, reikėtų atsakyti į klausimus:

- Kas tai? Kieno jis yra? Kur jis yra? Kam jis reikalingas?
- Kokia jo forma, spalva, dydis? Koks jo skonis, kvapas?
- Koks daikto paviršius? Ar daiktas man patinka?

- 5 Kokie yra daikto aprašymo elementai?
- 6 Aprašyk daiktą, kuris tau primena atostogas.
- 7 Pabandyk iš akmenėlio padaryti pelytės arba kitokio gyvūno atvaizdą.

Sigitas Geda

Lokės pasaka

Gyveno kartą Batas.

Ėjo keliu, susitiko kitą.

– Eikim sykiu!

Ėjo ėjo, susitiko Kojinę.

– Eikim sykiu!

Ėjo ėjo, susitiko Pilvą, Krūtinę, Galvą ir Plaukus...

– Eikim sykiu!

Paskui Batas sako:

– Tu, Kojinė, lipk ant Kojos!

Užlipo.

Sako:

– Tu, Pilve, lipk ant Kojos!

Užlipo.

– Tu, Krūtinė, Galva, Plaukai, lipkit ant Pilvo!

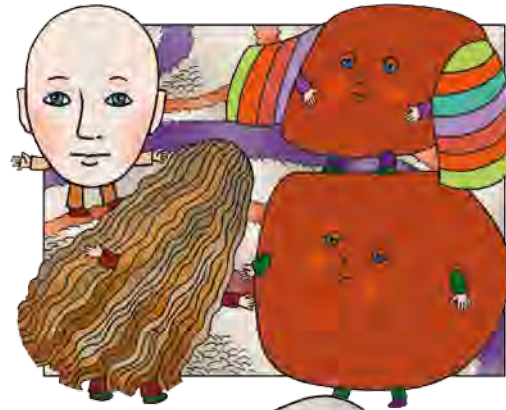
Užlipo.

O Kaklo tai nēr!

Toks išėjo Žmogus...

kartą pilvą krūtinę galvą ėjo išėjo

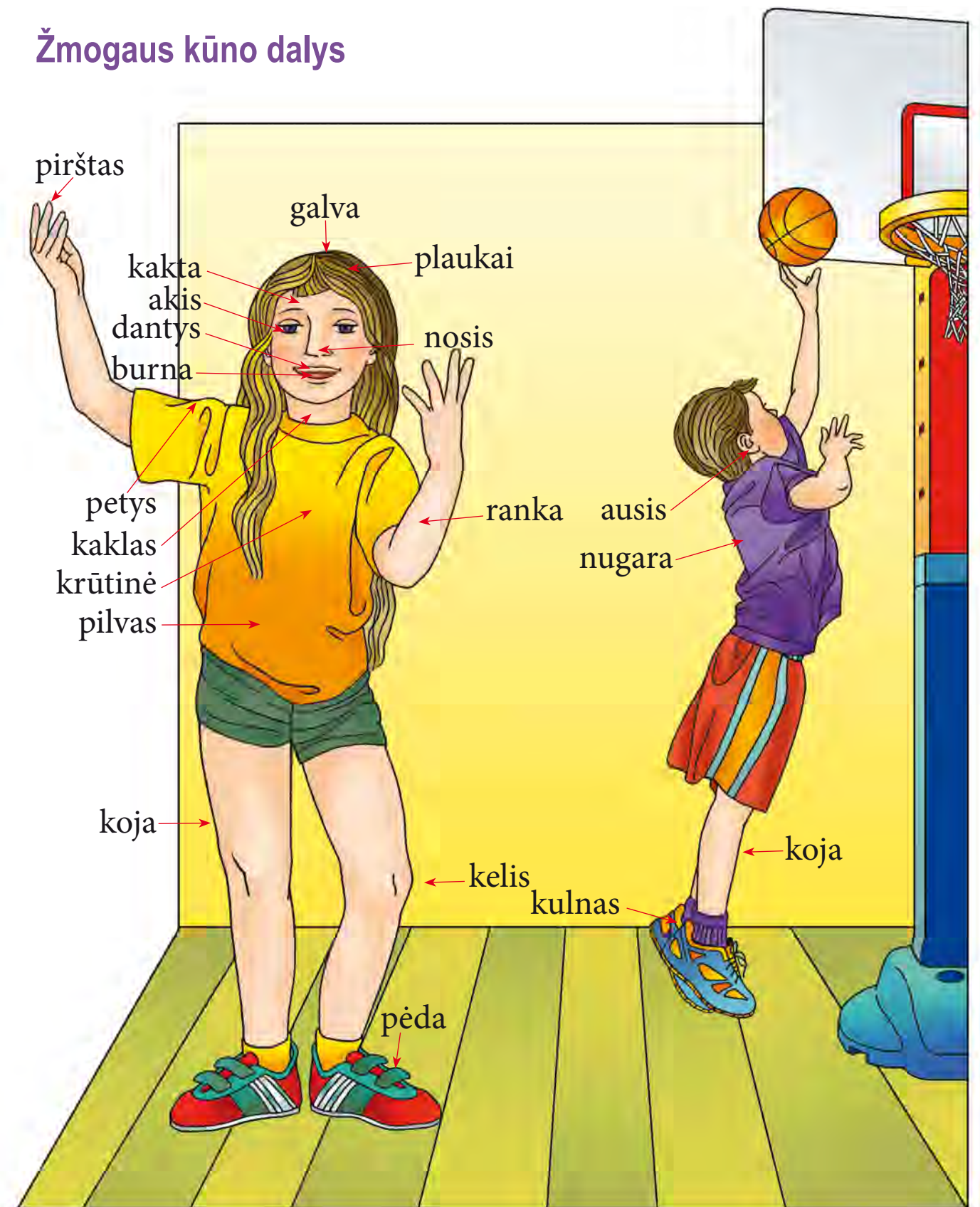

- 1 Kaip pasakojime aiškinamas žmogaus atsiradimas?
- 2 Pavadink svarbiausias žmogaus kūno dalis.
- 3 Pasirink kurią nors kūno dalį, apibūdink ją, o draugas tegul atspėja jos pavadinimą, pvz., jomis matome – akys.

Kiekvienas iš mūsų esame kitoks, nepakartojamas. Tačiau daug
kuo esame panašūs. Visi mes esame žmonės!

Žmogaus kūno dalys

- 4 Pasitikrink, ar taisyklingai vadini žmogaus kūno dalis.
- 5 Paveikslėlyje pateiktus žmogaus kūno dalių pavadinimus parašyk abėcėlės tvarka.

Pasaulis būtų neįdomus, jeigu visi būtume vienodi.

Balys Sruoga

Lokys lepečkojis

Ištrauka iš pjesės „Aitvaras teisėjas“

Aš – gražuolis, aš – lokys,
Lepečkojis, knebnagys.
Savo ūgiu, dailumu
Visą girią dabinu.

Mano kailis dailiai rudas,
Ir toks linksmas mano būdas:
Kur žingsniuoju, kur einu –
Skamba liemenys pušų.

Kai medaus man užsinori –
Atimu iš bičių korį:
Tas medutis, tas saldus
Varva pats man į nasrus.

Tarp bičiulių, tarp draugų
Pasilinksminti smagu...
Jeigu pritariate man –
Jus visus kviečiu ratan!

medus kviečiu ūgiu būdas
draugų bičių

portretas autoportretas išvaizda ūgis
elgesys susidomėjimai įvertinimas

- 1 Papasakok, kaip lokys pats sau atrodė. Remkis teksto žodžiais.
- 2 Koks iš tikrųjų buvo lokys? Kokie galėjo būti jo santykiai su kitais miško gyventojais?
- 3 Pabūk lokiui – nupiešk autoportretą.
- 4 Iš kūrinėlio išrašyk po du žodžius su **u**, **ū** ir **ų**. Taisyklingai juos perskaityk.

Ar prisimeni? Balsis **u** yra visada trumpasis,
ū ir **ų** – visuomet ilgieji.

Mano draugas

Asmens pristatymas
(Kas tai? Koks jo vardas?
Kiek jam metų?)

→ Mano draugo vardas Tomas. Jis gyvena Žagariuose. Jam devyneri metai. Berniukas lanko Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos trečią klasę.

Asmens išvaizda
(Kokie jo ūgis, plaukai,
akys?)

→ Tomas yra aukštas ir lieknas. Jo plaukai šviesūs ir trumpi, o akys – mėlynos. Mano draugo nosis nedidelė, o lūpos siauros.

Asmens elgesys
(Koks jis? Kaip elgiasi?)

→ Berniukas yra draugiškas ir linksmas. Noriai padeda kitiems. Sąžiningai atlieka savo pareigas, labai gerai mokosi. Niekada nevēluoja į pamokas.

Asmens susidomėjimai
(Ką jis mėgsta?
Kuo jis domisi?)

→ Tomas mėgsta žaisti krepšinį ir važinėti dviračiu. Laisvalaikiu skaito nuotykių knygas ir groja birbyne. Lanko muzikos mokyklą. Labai mėgsta su savo seneliu žvejoti ir plaukioti valtele po Galadusio ežerą.

Mano santykis
(Kaip aš jį vertinu?)

→ Man patinka su Tomu leisti laiką, nes jis visada ką nors įdomaus sugalvoja. Visuomet galiu juo pasitikėti. Džiaugiuosi, kad turiu tokį draugą.

- 1 Iš kokių dalių turėtų būti sudarytas žmogaus aprašymas?
- 2 Į ką reikia atkreipti dėmesį, aprašant draugo išvaizdą?
- 3 Pagal pateiktą pavyzdį ir klausimus aprašyk savo draugą, draugę arba kitą asmenį.

Rašydami apie kitus asmenis, būkime supratingi
ir taktiški, neįskaudinkime jų.

Sigitas Geda

Pasvajojimai laukuose

O kad aš toks būčiau,
O kad toks užaugčiau!
Lig ąžuolo drūčio,
Lig pienelio balčio!

Lig zuikio greitumo,
Uogos raudonumo,
Uogos raudonumo,
Sakalo raibumo!

O kad aš toks būčiau,
O kad toks užaugčiau, –
Akmenis pražystant
Laukuose sulaukčiau!

būčiau užaugčiau
sulaukčiau ąžuolo

- 1 Apie ką svajoja vaikas? Koks jis nori užaugti?
- 2 Perskaityk ir paaiškink paveikslėlyje esančius posakius. Kuris iš jų tau labiausiai patinka?
- 3 Koks tu svajoji užaugti?
- 4 Nurašyk visus posakius. Pabrauk žodžius, kurie pavadina daiktus.

Ar prisimeni? Žodžiai, kurie atsako į klausimą *kas tai?*, reiškia daiktų pavadinimus. Jie gali reikšti vieną arba kelis daiktus.

Stanislovas Abromavičius

Sunkus pokalbis su mama

Tą rytą Tomukui nesisekė. Atsibudęs pamatė, kad sesutė Gustė jau seniai atsikėlusi. Skubėdamas išlipti iš lovelės, prispaudė katinėliui Mikiui uodegėlę. Paskui užkliudė lango užuolaidą, nukrito ir sudužo molinis gėlių vazonėlis.

Tuo nelaimės nesibaigė. Vonioje Tomukas prilaistė vandens, o dantų pastos kirminėlis pats išlindo iš tūbelės ir nukrito ant grindų. Blogiau jau ir būti negali...

Kai vaikas įėjo į valgomąjį, mamytė su tėveliu, sesutė Gustė ir katinėlis Mikis jau sėdėjo prie stalo. Visi nužvelgė nelaimių kankinamą Tomuką.

– Labas rytas! – garsiai pasisveikino vieni kitus. Tik Tomukas tylėjo. Tada mamytė dar pasakė: – Tu, sūneli, plaukučius susišukuoti pamiršai.

– Vėliau susišukuosiu, mama, – pažadėjo berniukas. – Labai noriu valgyti!

Pylėsi į stiklinę pienelio, tepėsi ant duonutės sviestelio, o sesutė padavė gabalėlį sūrio. Tuo metu mama nuėjo į miegamąjį ir vonią. Sugrįžusi atsisėdo prie Tomuko. Priekaištavo, kad lovytę pakloti užmiršo, gėlių vazonėlį sudaužė, pastos ant grindų primėtė...

– Valgyk, tik pienelio neprilaisty. Tavo blogus darbelius ištaisyti paprašysime Gustę, – pasakė mama.

Ak, kaip liūdna pasidarė Tomukui, nors verk!

– Raideles pradėtum mokytis, skaičius pažintum, nors iki dešimties suskaičiuotum, – priekaištavo ir tėvelis.

– Jis stengiasi būti geras, bet jam nesiseka, – užtarė Tomuką Gustė.

– Kaip norėčiau, kad kasdien nors po vieną žodelį „ačiū“ rastum, – pasakė nuliūdusi mama.

– Ieškosiu, mama, pasistengsiu...

Pažadėjo Tomukas būti geras, bet nežinojo, nuo ko pradėti. Jo galvelė turėjo išspręsti sunkų uždavinėlį. Vaikas tikrai nori, kad jį kas nors pagirtų. Juk taip maloniai skamba mamos išstartas žodelis „ačiū“!

- 1 Kaip atrodė Tomuko rytas? Kodėl vaikui jis atrodė nelaimingas?
- 2 Dėl ko priekaištavo tėtis ir mama? Ką apie Tomuką pasakė sesutė?
- 3 Kaip manai, ar vaikas ištesės savo pažadą?
- 4 Kurios berniuko savybės tau patinka, o kurios ne?
- 5 Parašyk kelis pamokymus vaikui šaukiamaisiais sakiniais.

Kodėl žmonės yra skirtingi?

Manoma, kad mūsų protėviai yra kilę iš Afrikos. Laikui bėgant, persikėlė gyventi į kitus žemynus. Skirtingos gyvenimo sąlygos lėmė, kad pasikeitė žmonių išvaizda, pvz., odos, plaukų ir akių spalva.

Žmonės, kuriems būdinga balta odos spalva, apsigyveno vietose, kur dažnai yra apsiniaukę ir ūkanota. Juodas pigmentas, kuris saugojo šių žmonių odą nuo saulės spindulių, išnyko.

Ten, kur seniau Žemėje buvo šalta, apsigyveno žmonės, kurie dabar turi gelsvą odos atspalvį. Jie buvo žemo ūgio, todėl jų organizmai prarasdavo mažiau šilumos. Jų akių vokai buvo stori, kad apsaugotų akis nuo atsispindėjusių nuo sniego saulės spindulių.

Iš ten, kur stipriai švietė saulė ir vyravo karštas, drėgnas klimatas, yra kilę žmonės, kurių oda juoda. Šių žmonių odoje esantis pigmentas apsaugo organizmą nuo neigiamos saulės spindulių įtakos.

Dabar visi žmonės gali gyventi ten, kur nori. Naudodami tinkamą aprangą ir apsaugines kosmetikos priemones, galime išvengti kenksmingų mūsų organizmui saulės spindulių.

Kiekvienas žmogus yra vertybė – nesvarbu, storas jis ar plonas, pasiturintis ar vargšas, ligotas ar sveikas. Nesvarbu, kokios spalvos yra jo plaukai ir akys, kokia kalba jis kalba, kokį tikėjimą išpažįsta. Svarbu jo jausmai, mintys ir darbai.

panašus – panašūs skirtingas – skirtingi vienintelis – vieninteliai

- 1 Kas turėjo įtakos, kad keitėsi žmonių išvaizda, pvz., odos, plaukų ir akių spalva?
- 2 Kuo skiriasi Žemėje gyvenantys žmonės? O kuo visi esame panašūs?
- 3 Kaip dabar galima apsisaugoti nuo neigiamos saulės spindulių įtakos?
- 4 Kurie skaitytų tekstų sakiniai yra svarbiausi? Nurašyk juos ir pabrauk daiktų pavadinimus.

Žuvims vanduo, paukščiams oras, o žmogui visa žemė priklauso.

Ramutė Skučaitė
Vasara ir ruduo

Švilpauja miške birželis –
Miškas žalias žalias žalias!
Miškas kvepiantis, gėlėtas,
Saule ir juoku užlietas!
Kad kvatoja spinduliukai,
Vabalai, ežiai, kiškiukai, –
Juokias nuo birželio saulės
Visas vasaros pasaulis!
Mažas margas vabaliukas
Ant vienos kojytės sukas...
Net ausytės kiškiui linksta,
Oi,
Kaip linksma!

spinduliukai kiškiukai vabaliukas
ežiukai pataliukais

O dabar – ruduo atėjo:
Medžiai šiaušiasi nuo vėjo,
Ir ežiukai patyliukais
Klojas lapų pataliukais.
Vėjas gelsvą lapą suka,
Lietūs rudens atūžia...
Po egle – ir vabaliukai,
Ir kiškiukai susigūžę...
Pilko ūžesio klausyti
Kiškis iškiša ausytę
Ir, išgirdęs gaudžiant liūtį,
Oi,
Kaip liūdi...

- 1 Kaip jaučiasi vasaros pasaulis?
- 2 Kokia kiškučio nuotaika rudenį?
- 3 Koku tempu skaitysi pirmą, o koku antrą eilėraščio posmą?
- 4 Išrink kiekvieno posmo vaizdingiausią sakinį ir perrašyk jį. Apibūdink jo rūšį.
- 5 Apžvelk spalvų ratą. Kurios spalvos sukelia vėsos, o kurios šilumos jausmą? Išmok taisyklingai pavadinti spalvas.
- 6 Pateiktus žodžius suskirstyk į dvi grupes pagal tai, ar jie siejasi su šiltomis, ar šaltomis spalvomis.
*miškas * ežeras * pliažas * jūra * javų laukas
saulė * lietus * upė * laužas*

raudona šviesiai raudona tamsiai raudona oranžinė
šviesiai oranžinė tamsiai oranžinė geltona žalia šviesiai žalia
tamsiai žalia mėlyna violetinė šviesiai violetinė tamsiai violetinė

Raidė **i** gali žymėti ne tik balsį, bet ir ankstesnio priebalsio minkštumą. Minkštumo ženklas kartais pakeičia žodžio reikšmę (pvz., lapų – lapiu, valgau – valgiau).

Gintarė Adomaitytė
Didieji skraidymai

Vėjukei Nutrūktgalvei labai patiko klevas Vėjų miesto viduryje. Dar labiau jai patiko žalias lapelis klevo viršūnėje. Grakščiai lekiodama aplink jį Vėjukė paklausė:

- Jūs mėgstate skraidyti?
- Žalias lapelis net paraudo iš susijaudinimo.
- O aš neįsivaizduoju gyvenimo be skraidymo...
- Žalias lapelis tapo visai raudonas.
- Tai skrengdam?

Lapelis pasiryžo. Jam buvo gera. Labai gera. Jis skrido. Vėjukė greitai pavargo. Lapelis, likęs vienas, nuplasnojo į balą.

- Medis net pagelto iš pasipiktinimo.
- Vėjukė užkalbino geltoniausią lapelį.
- Žinote, kai aš skrengdu...

Geltonas lapelis net nepajuto, kaip atsispyrė nuo šakos. O po kelių minučių gulėjo baloje, šalia savo draugo, raudono lapelio.

Vėjukė, grakščiai sūpuodamasi klevo viršūnėje, kalbino labiausiai užsispyrusį, nenorėjusį nei gelsti, nei rausti lapelį.

Šitai į Vėjų miestą atėjo ruduo.

- 1 Kaip atkeliavo ruduo į Vėjų miestą?
- 2 Kokius rudens požymius tu pastebėjai?
- 3 Paaiškink, kuo panašūs kiekvieno stulpelio žodžiai. Nurašyk juos ir pabrauk žodžių dalis, kurios kartojasi atskirų stulpelių žodžiuose.

ruduo	sodas	tėvas
rudenėlis	sodelis	tėvelis
rudeninis	sodininkas	tėviškė
rudenėja	pasodino	tėviškėlė

Žodžiai, kurie yra susiję reikšme ir turi bendrą dalį (pvz., **tėvas**, **tėvelis**), vadinami **giminiškais žodžiais**.

Žemaitė

Kiškėliai

nudžiugo skaičiuoja bijoti
šiandien

Vieną kartą kiškė laukuose augino tris kiškučius, mažytėlius, gražutėlius. Kai jau didesni paaugo, reikėjo motinai plačiau bėginėti maisto ieškoti.

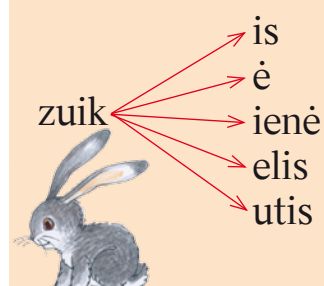
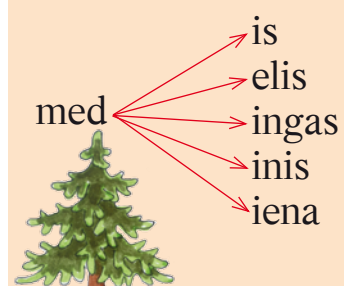
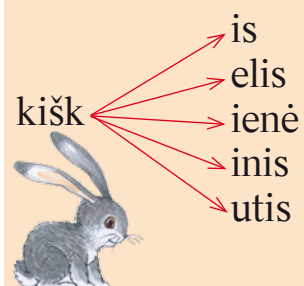
Vieną rytą motinėle išsivedė vaikelius į **dobilus**. Motinėle peša dobilėlius, rupšnoja ir vis, galvelę pakėlusi, auseles pastačiusi, klausos. Vaikai dobilėlius peša, rupšnoja; džiaugiasi, visi linksmi. Staiga kur buvę, kur nebuvę šunys – am am am! Kaip puls ant kiškės! Ta papūkšt į mišką... Šunys vytis... Tik kažin kas paukšt! Kaip šaus... Kiškėliai kaip lapas prikrito, guli ant vietos kaip negyvi.

Guli guli, jau saulelė pakilo, jau raselė nukrito, motinėlės kaip nėra, taip nėra. Sukilo kiškėliai, verkia susiglaudę ir savo nelaimės skaičiuoja: „Koks mūsų nelaimingas gyvenimas pasaulyje! Kiek mes turime priešų! Ir visų turime bijoti, ir visų saugotis! Vanagas tyko sudraskyti, lapė nori sugauti, katinas papjauti, žmogus nušauti, nė vieno neturime užtarėjo. Kur mes dabar dingsime? Motinėle mūsų nušovė ir mus kas nors nugalabys... Kam mes turime tokioj baimėj gyventi?... Verčiau eikime pasiskandinti!”

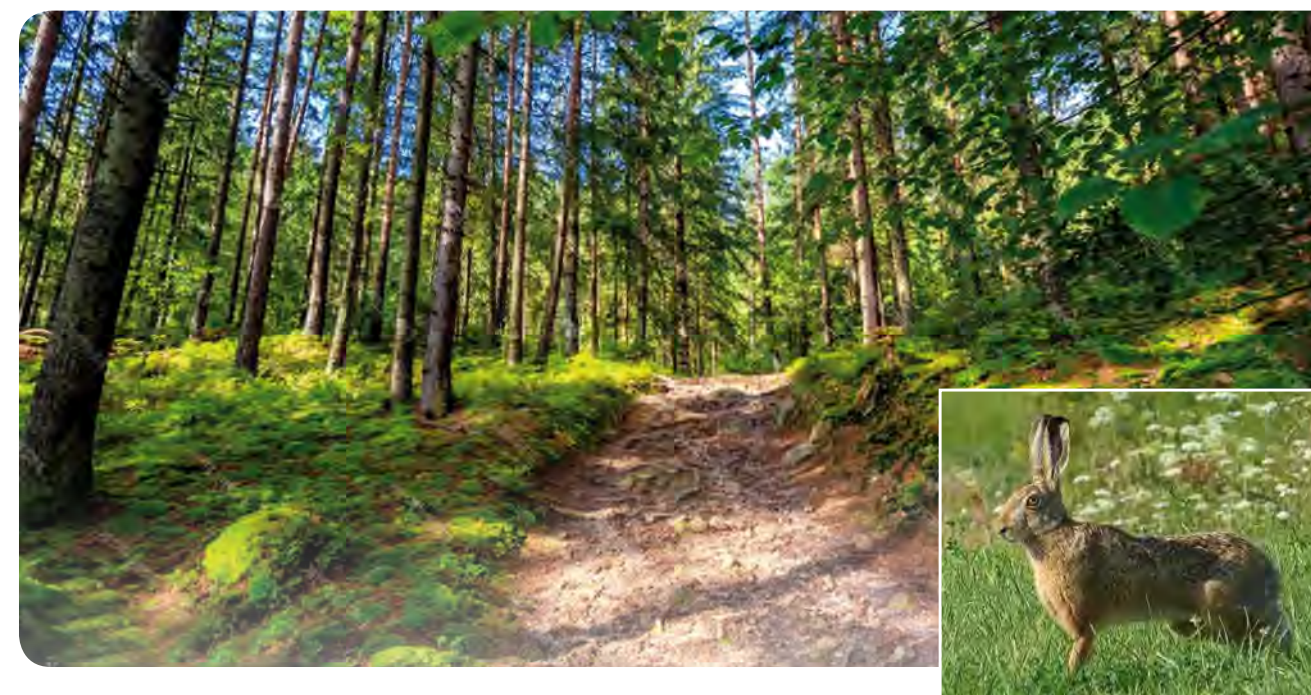
Taip verkdami ir raudodami, ėjo kiškėliai šokti į ežerą. Prieina prie krašto, tik varlės – plium plium plium į vandenį! Kiškėliai nudžiugo ir akelės jiems prašvito: mato, jog yra pasaulyje ir tokių gyvūnelių, kurie jų bijo. Iš to džiaugsmo nesiskandino, sugrįžo į dobilus, kur ir šiandien gyvena.

- 1 Kodėl kiškėliai norėjo pasiskandinti? Kas juos paskatino atsisakyti šito sumanymo?
- 2 Raiškiai perskaityk kiškėlių raudą. Viename stulpelyje išrašyk žodžius su minkštumo ženklu, kitame – su priebalse **j**.
- 3 Kurie gyvūnai minimi kūrinyje? Kuriuos iš jų galima pamatyti laukuose? Kurių dar gyvūnų galima ten aptikti? Nurašyk ir papildyk sakinį.
Laukuose laikosi šie gyvūnai: kiškiai, **?**, **?**, **?**, **?**.
- 4 Sudaryk ir parašyk giminiškus žodžius. Jų bendras dalis pažymėk ženklu **◡**.

Ar nebuvai miške, ar nematei kiškio?

Gyvūno pristatymas
(Kas tai? Kur gyvūną galima sutikti?)

Kiškis dar vadinamas zuikiu. Jį galima pamatyti laukuose, pievoje arba miške.

Gyvūno išvaizda
(Kokie jo dydis, kailis arba plunksnos, galva, kojos, uodega?)

Tai nedidelis žvėrelis. Jo kailis minkštas, švelnus, rusvai pilkas. Kiškio ausys ilgos ir stačios, o akys apvalios ir rudos. Zuikio uodega trumpa, užpakalinės kojos ilgesnės už priekines.

Gyvūno elgesys
(Koks jis yra? Kaip jis elgiasi? Ką jis mėgsta? Kuo skiriasi nuo kitų gyvūnų?)

Kiškis bėga šuoliais. Jis labai greitas, sunku šį žvėrelį pavyti. Zuikis gerai mato ir girdi. Ilgos ausys ir žvitrios akys perspėja apie pavojų. Kiškis minta žolę, medžių ir krūmų šakelėmis, žieve. Mėgsta kiškiai ir kopūstus, ropes, morkas. Pasakose kiškis vaizduojamas kaip bailsys. Iš tikrųjų jis nėra bailsnis už kitus žvėrelius.

Mano įspūdžiai
(Kaip aš jį vertinu? Ar man patinka šis gyvūnas?)

Zuikis yra labai gražus ir meilus gyvūnelis. Malonu žiūrėti, kaip šokuoja pievele. Tačiau šis žvėrelis kartais pridaro žalos soduose. Jeigu rudenį neaprišime jaunų medelių, kiškiai nugrauš jų žievę.

- 1 Iš kokių dalių turėtų būti sudarytas gyvūno aprašymas?
- 2 Į ką reikia atkreipti dėmesį, aprašant gyvūno išvaizdą?
- 3 Papasakok Afrikoje gyvenantiems vaikams apie kurį nors mūsų miškų gyvūną.

Iš klasės kronikos

Pirmadienį, spalio 15 dieną, mūsų klasė surengė ekskursiją į Giluišgirį. Stebėjome, kaip keičiasi miškas rudenį. Mokėmės atpažinti medžius ir krūmus iš jų lapų ir vaisių. Iš nukritusių lapų surinkome įvairiaspalvę rudeninę puokštę, kuria papuošėme savo klasę.

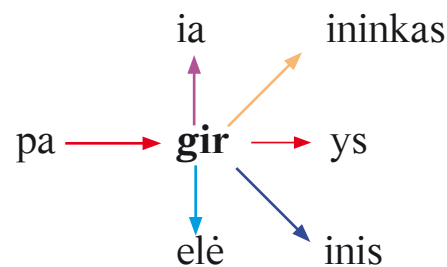
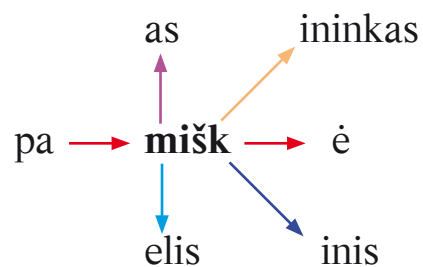

Vėliau darėme įvairių medžių žievės atspaudus. Pagal šiuos atspaudus stengėmės atpažinti medžius. Tai nebuvo lengva užduotis.

Stebėjome taip pat miško žvėris ir paukščius. Mums labai pravertė žiūronai ir didinamieji stiklai. Berniukai nufotografavo kelis miško gyvūnus.

- 1 Ką įdomaus vaikai veikė ir matė miške?
- 2 Surenkite išvyką į mišką ir parašykite straipsnelį į klasės kroniką arba vaikų žurnalą „Aušrelė“.
- 3 Perskaityk ir parašyk žodžius. Pažymėk jų šaknis.

Šaknis – tai pagrindinė žodžio dalis. Ji yra bendra visiems giminiškiems žodžiams (pvz., šaknis **mok** - bendra žodžiams: **mokinys**, **mokykla**, **mokytojas**, **mokytis**).

Juozas Sokas

žiūri šalia čia kiškiai

Žalioj girioj

Niūri ir rūsti atrodo Žalioji giria. Aukštos tiesios eglės remia dangų savo viršūnėmis. Žiūri į viršų ir nematai nė skiautelės žydro dangaus. Saulės spindulys, nepasiekęs žemės, skęsta tamsiai žaliuose spygliuose. Vėsu vasarą šioje tankmėje. Pilkšvas nakties rūkas ilgai sklaidosi po šakomis.

Paslaptinga prieblanda viešpatauja girios karalijoje. Ne visur tokia tankynė. Štai šalia tamsių eglų kamienų švyti balti beržų liemenys. Jaunystėje berželiams buvo ankšta gyventi. Juos spaudė eglutės, aštriais spygliais badė lapelius ir šakeles. Nenusileido ir beržai. Jie liaunomis šakomis skynė sau taką į viršų. Aplink beržus atsirado maža aikštelė. Kokia ji daili, pilkšvai žalsvomis samanėlėmis išklota, margom gėlėm išmarginta!

Štai kalnelyje žaliuoja pušynėlis. Toli sklinda sakų kvapas. Čia į pušų tarpą įsimaišė eglutės, drebulės. Miške ramu, tik drebulių lapeliai virpa, šlama lyg kažką kuždėdami. Visada ramus ažuolas išdidžiai kelia galvą. Ir kokių tik grybų čia nerasi! O riešutų! Niekada negrįši tuščiomis. Garsi Žalioji giria ir žvėrimis. Čia nuo seno gyvena briedžiai, stirnos, elniai, vilkai, lūšys, kiškiai.

- 1 Kodėl karštomis vasaros dienomis mėgstame būti miške?
- 2 Prisimink savo apsilankymus miške ir, remdamasis perskaitytu tekstu, papildyk sakinius apie gyvenimo sąlygas miške. Sakinius gražiai perrašyk. Paryškink minkštumo ženklus.

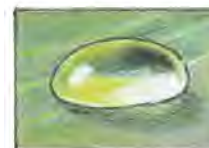
Miške yra ●, nes saulės spinduliai sunkiai prasiskverbia pro medžių viršūnes.

Miške vasarą yra ●, o žiemą ● negu laukuose, nes medžiai ir krūmai palaiko šilumą.

Medžių lajose girdisi vėjo ošimas, o apačioje yra ● ir ●. Vėjas išsiklaido tarp medžių ir nusilpsta.

Miškai apsaugo nuo pavasario ●, nes samanos, paparčiai ir kiti augalai sulaiko vandenį.

vėšiau * prieblanda * potvynių * šilčiau * ramu * tylu

Pranas Mašiotas

Miškas

Miškas šlama, miškas ošia: medžiai kalba savo kalbą. Kaip kaimynai, šventą dieną susėdę, vienas kitą klausinėja:

– Pasakykit, eglėtės, kodėl tokį keistą rūbą dėvit? Tartum į ežį nusižiūrėjusios nuo apačios ligi viršūnės spygliais apsisegėt.

– Kaip čia jums pasakius, nemėgstu, kai bet kokia ožka pribėgusi šakas skabo.

– Ir aš nenorėčiau, kad mano lapus karvės braukytų, dėl to į savo lapus, kiek galėdamas, kartumo įleidžiu.

– Taip tai taip, vis dėlto per daug, eglė, savo rūbu didžiuojiesi: ir žiemą nenusimeti.

– Ne iš didybės, ne iš didybės. Toks jau mūsų prigimimas. Kad riebių valgių nemėgstam, ir mums menko smėlyno pakanka. Menkiau už jus mintame, dėl to nepajėgiam kas metai naujų spyglių išsiauginti. Ir mes spyglius metam, tik ne visus iš karto: dalį – vieną rudenį, kitą dalį – kitą.

– Tai mat kaip, žio-o-o.

– Kad jau tokią kalbą kalbam, tai kodėl jūs savo drabužį, rudenį taip gražiai nusidažę, žiemai nusimetat? Ar ne gražiau būtų per visus metus dėvėti?

– Būtų gražiau ir žiemą žaliuoti, ką bekalbėti, tik visi mėgstame plačiai keroti. Kad lapų nenusimestume, daug pikta mums sniegas padarytų, šakas aplaužytų.

– Taigi tvarkomės visi, kaip sveikiau, kaip patogiau.

Lapuočiai medžiai

Eglė

Alksnis

Miškas

gražiai spygliuočiai
lapuočiai

- 1 Ką sužinotai apie spygliuočius ir lapuočius medžius?
- 2 Papildyk sakinius apie miškų rūšis. Nurašyk juos, prisimindamas, kad vardijant žodžius reikia atskirti kableliais.

Spygliuočių miške auga spygliuočiai medžiai: ?.

Lapuočių miške auga lapuočiai medžiai: ?.

Mišriuosiuose miškuose auga ir ?, ir ? medžiai.

Mūsų apylinkėse daugiausiai yra ? miškų.

- 3 Paruoškite teksto inscenizaciją ir papasakokite jaunesniems draugams apie spygliuočius ir lapuočius medžius.

Scenografija – teatro dailė, scenos vaizdo menas. Tai scenos erdvės, dekoracijų, veikėjų kostiumų, apšvietimo projektavimas ir atlikimas.

- 4 Nurašydamas tekstą, įrašyk žodį *miškas* taip, kaip reikalauja sakiny. Įrašytų žodžių dalį, kuri keičiasi, pažymėk sutartiniu ženklu □.

Už upės dunkso didelis . Tokio per dieną nepereisi.

 patinka paukščių giesmės. Šį myli ir žvėrys. Eini

 ir matai jų pėdsakus. Gera ir žmogui.

- 5 Kur reikia, pakeisk žodžių galūnes ir sudaryk sakinius. Parašyk juos.
Miškas auga eglė. Po eglė miegojau kiškeliui. Nuo šaka nukritai gurgutį. Zuikiui pabudo ir nukūrė į pamiškė.

Žodžio pabaigos dalis, kuri kinta, yra **galūnė**.
Galūnė rodo žodžio ryšį su kitais žodžiais.

Miško sluoksniai

Medžių viršūnės

Aukščiausią miško sluoksnį (ardą), su laikantį daugiausia saulės šviesos, sudaro **medžių viršūnės**. Paukščiai suka čia savo lizdus. Maži žinduoliai, pvz., voverės, mielai kuriasi savo namus.

Pomiškis

Vidutinis sluoksnis – tai **pomiškis**, kuriam priklauso jauni medžiai ir krūmai. Čia gausu vabzdžių, kurių vikšrai ir perai naikina medžių lapus ir kamienus. Šiais kenkėjais minta geniai.

Miško trakas

Žemesnį miško sluoksnį sudaro **miško trakas**. Tai augalai, kurie mėgsta šešėlį ir drėgmę – samanų, paparčiai, uogos ir grybai. Čia laikosi žirgeliai, drugiai, gyvatės ir žalčiai.

Paklotė

Žemiausią miško sluoksnį sudaro **paklotė** – skujos, lapai, pūvančios šakos. Čia mažai prasiskverbia šviesos. Paklotėje laikosi sraigės, skruzdėlės, šimtakojai.

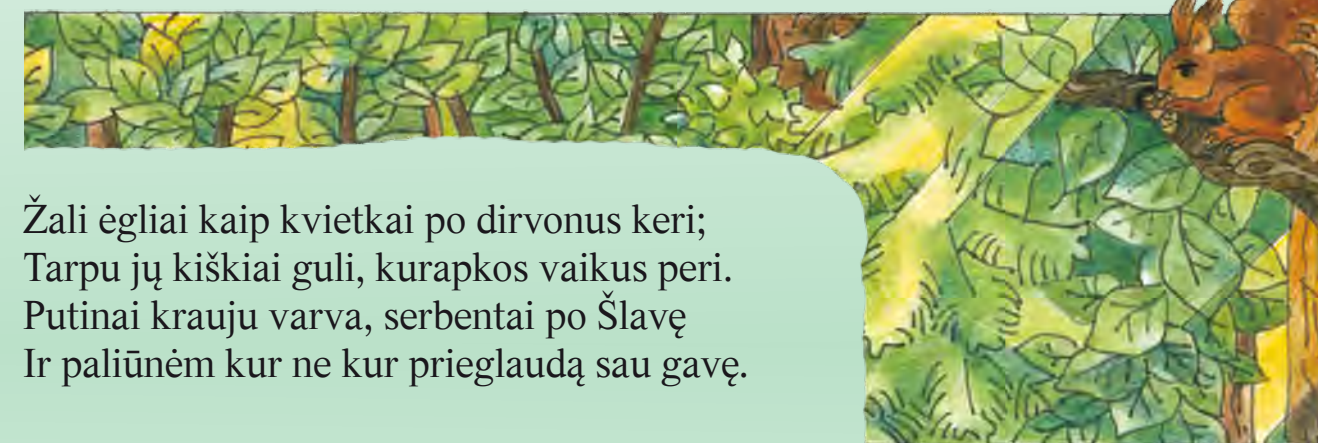
Antanas Baranauskas

berželiai uosiai uogienojai

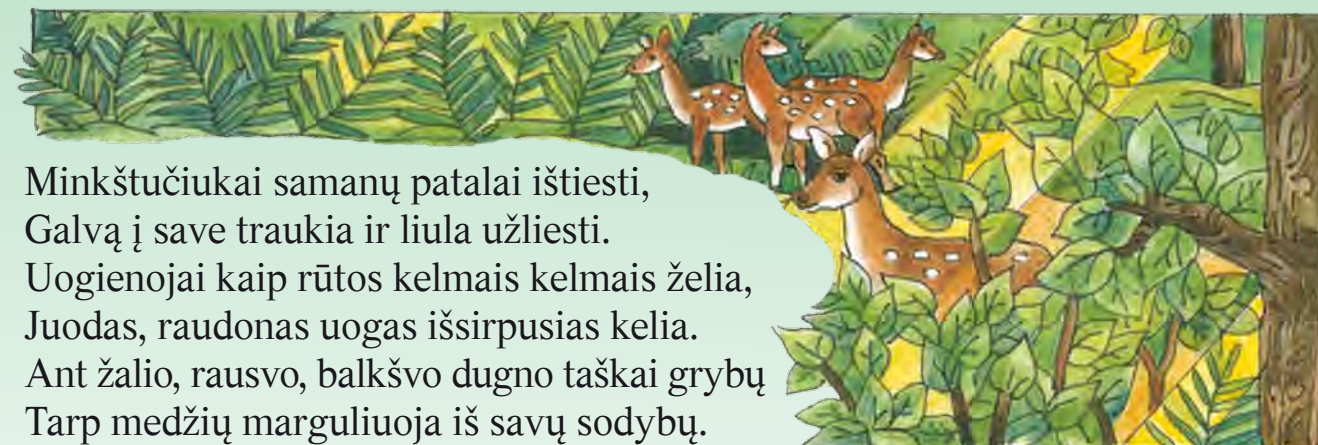
Anykščių šilelis

Ištraukos

Baltasai miškas kalnais, kaip tik padaboji:
Čia berželiai kaip meldai Pašlavį apstoję,
Čia visais lapais dreba epušės nusgandę;
Čia ąžuolai ir uosiai prie eglų sustojo,
Lyg tartum čia žaltienė patį apraudojo.

Žali ėgliai kaip kvietkai po dirvonus kerį;
Tarp jų kiškiai guli, kurapkos vaikus peri.
Putinai krauju varva, serbentai po Šlavę
Ir paliūnėm kur ne kur prieglaudą sau gavę.

Minkštučiukai samanų patalai ištiesti,
Galvą į save traukia ir liula užliesti.
Uogienojai kaip rūtos kelmiais kelmiais želia,
Juodas, raudonas uogas išsirpusias kelia.
Ant žalio, rausvo, balkšvo dugno taškai grybų
Tarp medžių marguliuoja iš savų sodybų.

- 1 Kokios juostos išskiriamos miške? Kas būdinga kiekvienai iš jų?
- 2 Palygink dalykinį tekstą su Antano Baranausko sukurtais miško juostų aprašymais. Kuris tekstas vaizdingesnis?
- 3 Pabandyk įminti mįsles. Nurašyk jas, papildydamas žodžių galūnes.
Vasar☐ apsirengia, žiem☐ nusirengia. Vasar☐ su kailin☐, žiem☐ ir be marškin☐. Su liemeniu, bet be krūtin☐, su širdimi, bet be plauč☐, su šimtu koj☐, bet nevaikšto, turi daug plauk☐, bet niekas jų nešukuoja.

Pranas Mašiotas

Grybai

– Vaikai, eisim grybauti! – sušuko Petriukas.

Vaikai pasiėmė pintinėles ir nubėgo į mišką.

– Grybai, klausykite, – tuojau suriko senis baravykas, visų grybų pulkaunykas.

– Klausykit: vaikai į mišką atbėga, lapais prisidenkit, kad nerastų.

Senis tuojau mažuosius baravykėlius samanomis apklostė. Pats po lapu palindo.

Visi grybai paklausė. Tik musmirė dar aukščiau galvas iškėlė, kad jas greičiau pamatytų.

– Raudonviršį radau!
– sušuko Stasiukas. – Tokį gražų, kepurėlė raudona.

– O aš voveraitę! Mano dar gražesnė, – ginčijosi Juozukas.

– Ką jie čia niekus giria, – sumurmėjo baravykai. – Nėr grybų, puikesnių už baravykus. Tegu pasižiūri.

Ir išlindo baravykai iš po lapų.

Petriukas pintinėles baravykėlius
Stasiukas kepurėlė voveraitę Juozukas

baravykas	rudmėsė	voveraitė
lepšė	kelmūtis	raudonikis
musmirė	kazlėkas	paliepė
pievagrybis	ūmėdė	grūzdas

- 1 Nuo ko slėpėsi grybai? Kodėl?
- 2 Perskaityk tą kūrinio dalį, kuriai nupieštas paveikslėlis.
- 3 Kokių grybų rado vaikai? Kokius dar pažįsti grybus?

Grybaudamas būk atidus – kai kurie nuodingieji grybai labai panašūs į valgomuosius.

- 4 Parink dainelėms tinkamas pabaigas, sukurk melodijas ir padainuok.

Jau saulutė šviečia,

Girioj ant medelių

Ei, ežy kežy,

Eisim grybauti

kur lapus neši?

ir riešutauti.

daug mažų paukštelių.

mus pažaišti kviečia.

- 5 Parašyk dėlionių sakinius. Pabrauk žodžius, kurie pavadina mažus arba malonius daiktus.

Žodžio dalis, esanti tarp šaknies ir galūnės, yra vadinama priesaga (pvz., uogelė).

Justinas Marcinkevičius

visą dieną trisdešimt

Grybų karas

Ei, tai vija,
Pinavija, –
Visą dieną
Grybais lyja.

O miške
Išdygo grybų –
Šimtas trisdešimt
Sodybų.

Šitų grybų
Pulkaunykas
Buvo storas
Baravykas.

Jis ūsus
Po beržu raitė
Ir grybus
Nuo kelmo skaitė.

O kad skaičiaus
Nepamirštų,
Tai skaičiuodavo
Ant pirštų.

Jo žmona –
Riebi paliepė –
Savo vyrui
Kartą liepė:

– Nors tave
Ir žmonės giria,
Bet esi netikęs,
Vyre!

Švieži, džiovinti, marinuoti, sūdyti grybai, jų sultys ar miltai naudojami įvairiems patiekalams gaminti. Pasenę produktai maistui netinka ir jų vartoti negalima.

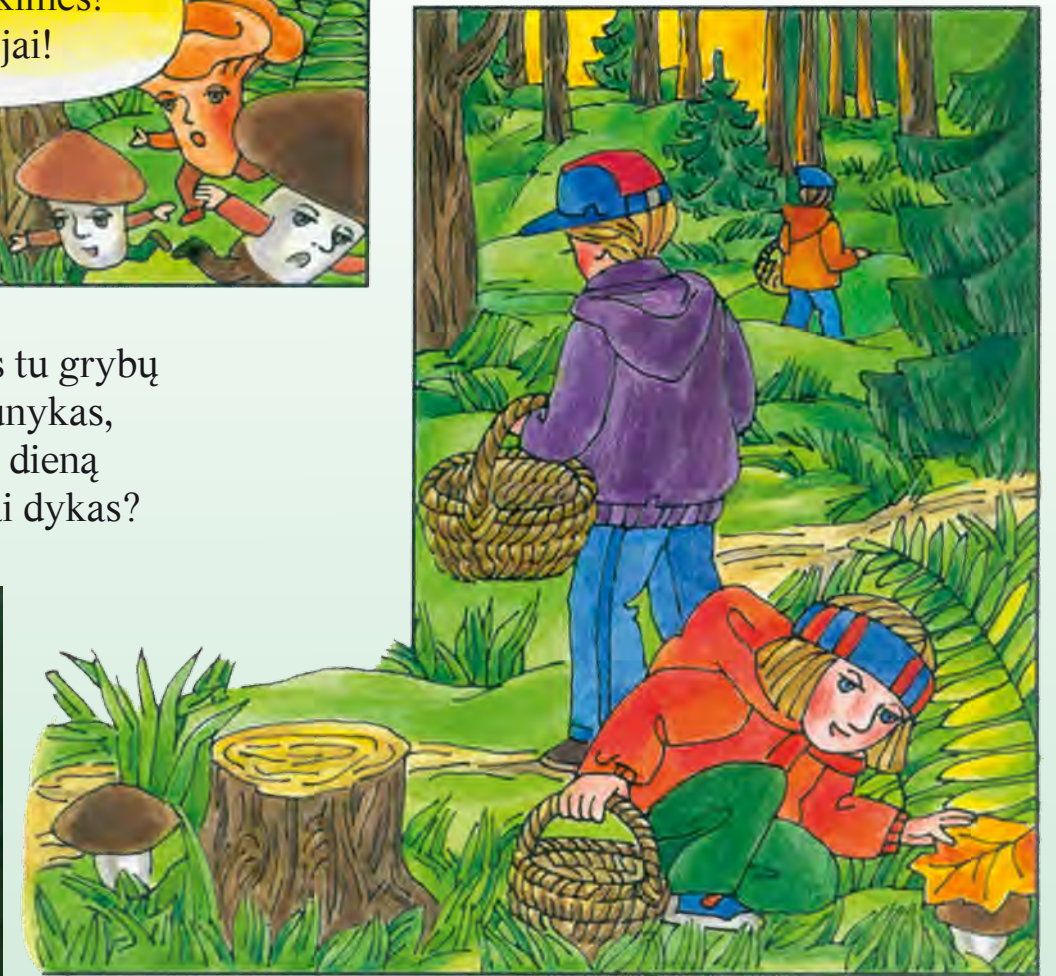

per dieną į karą

Eik, sakau,
Greičiau į karą
Ir parnešk man
Šilko skarą...

– Koks tu grybų
Pulkaunykas,
Jei per dieną
Riogsai dykas?

grybas grybukas grybelis grybauti grybautojas grybingas

- 1 Ko pridėjo miške po lietaus?
- 2 Kas buvo grybų vadas? Ką jis veikė?
- 3 Kas buvo baravyko žmona? Ką ji liepė padaryti vyrui?
- 4 Perskaityk visą poemėlę „Grybų karas“ ir papasakok, kaip grybai ruošėsi karui.
- 5 Kuo baigėsi grybų mūšis?

Grybaudamas rink tik tuos valgomus grybus, kuriuos gerai pažįsti.
Nenaikink nuodingų grybų. Jie ne tik puošia mišką,
bet yra reikalingi girios augalams ir gyvūnams.

Anzelmas Matutis

karoliukai kelmučiai vaikučius uogelėm

Miškų gėrybės

Bėgo bruknė
Per miškus,
Nešėsi
Karoliukus.

Voro siūlas
Trūko, ir...
Karoliukai
Bir bir bir...

Renka tetos
Ir dėdienės.
Ajajai!
Tai bus uogienės!

Apskritučiai,
Nedidučiai
Kelmą aptūpė
Kelmučiai:
Kelmas kelia
Mus aukštai!
Kiški piški,
Ar matai?

Mes aukščiausi
Iš visų:
Galvos iki
Debesų!

Kiškis strykt
Ir stebisi:
Peršokau aš...
Debesį!

Avietė meiliai kvietė:
Užsukit į svečius!
Uogelėm apdalino,
Vaišino vaikučius.

uogos grybai mediena švarus oras poilsio vieta

- 1 Kurios miško gėrybės minimos kūrinyje?
- 2 Kokios uogos auga miške? Kurias iš jų tu esi rinkęs?
- 3 Ką įdomaus galima patirti miške?

Žodžiai su priesagomis **-el-**, **-ėl-**, **-uk-**, **-ut-** reiškia mažus arba malonius daiktus: uogelė, rudenėlis, namukas, saulutė.

Kaštono kerštas

žaliavo medelis prikėlė plakatą išraižė žievę laužė šakas
sukūrė laužą apmėtė dygliuotais vaisiais suprato klaidą

- 4 Kaip berniukai elgėsi su kaštonu?
- 5 Kaip medelis atkeršijo neklauzadoms vaikams?
- 6 Sukurk pasakojimą pagal pateiktą paveikslėlių seriją.
- 7 Perskaityk tekstą ir pasakyk, kas kenkia miškams.

Miškui kenkia iš kaminų rūkstantys dūmai, dujos. Tačiau didžiausia nelaimė – gaisras. Gražiausius medžius jis paverčia apanglėjusiais stuobriais. Pastogės netenka žvėreliai ir paukščiai. Todėl miške draudžiama kūrėti laužus. Negalima žaloti želdinių, laužyti šakų, šiukšlinti. Mišką reikia padėti sodinti, saugoti nuo žalojimo, gaisrų, teršimo.

Lietuva žydės, jei miškai klestės!

Jonas Avyžius

Bėkim, žvėrys, pažiūrėti

Kas ten miške kala? Tuk tuk tuk, tuk tuk tuk! Net girelė dunda.

– Bėkim, žvėrys, pasitarti, ką reikia daryti.

Ir subėgo žvėrys.

Atbėgo vilkas pilkas per miško tankumyną.

– Ūū-ūū-ū-ū! Kas čia miške triukšmauja?

Aš jį gyvą prarysiu.

Atlindo lapė smailiasnapė iš tankių karklynų.

– Kiau, kiau, kiau! Kur priešas! Aš jį sudraskysiu.

Atstraksėjo voveraitė pūstauodegaitė medžių viršūnėmis.

– Čiuk čiuk, ček ček! Kas įsibrovė į mūsų girią?

Aš jį riešutu užmušiu.

Atlėkė briedis plačiaragis. Tik stirnos dar trūksta.

Atidūmė stirna skeltanagė. Tik šerno dar trūksta.

Atkriuksėjo šernas ilgašnipis.

Tik kiškelių trūksta.

Atstriksėjo kiškėlis, pilkas mažutėlis.

Susirinko visi žvėrys pasitarti, ką reikia daryti.

– Ką gi bedarysi? Siųskim pora pažiūrėti,

kas tenai triukšmauja. Bet kas eis?

Ir prabilo vilkas:

– Tegū eina tie, kurie turi išpūstas uodegas.

Lapė ir voveraitė turėjo išpūstas uodegas, bet abi bijojo eiti.

– Ne, – atsakė jos. – Tegū eina tie, kurie turi trumpas uodegytes.

Kiškis su stirna turėjo trumpas uodegytes, bet abu bijojo eiti.

– Ne, – atsakė jie. – Tegū eina tie, kurie turi plačius nasrus.

Vilkas turėjo plačius nasrus, bet jis bijojo eiti.

– Ne, – atsakė jis. – Geriau eikim visi kartu.

Ir nubėgo visi kartu pažiūrėti, kas ten miške kala.

siųskim

Nulėkė vilkas dantis iššiepęs. Nuskuodė lapė uodegą išpūtus. Nudundėjo briedis ragus atstatęs. Nukurnėjo stirna galvą iškėlus. Nupyškėjo voveraitė medžių viršūnėmis. O pačiame gale kiškėlis striksėjo. Pilkas mažutėlis.

Pribėgo eglė. O eglė genelis. Kaukši, kala snapeliu, net girelė dunda...

- 1 Išvardyk pasakos veikėjus.
- 2 Kuo šie pasakos veikėjai juokingi?
- 3 Kokie gyvūnai pavaizduoti paveikslėlyje? Sugrupuok ir parašyk jų pavadinimus sąsiuvinyje.

žinduoliai

lapė

?

paukščiai

genys

?

vabzdžiai

skruzdė

?

- 4 Sudaryk ir parašyk žodžius. Su dviem iš jų parašyk po sakinį.

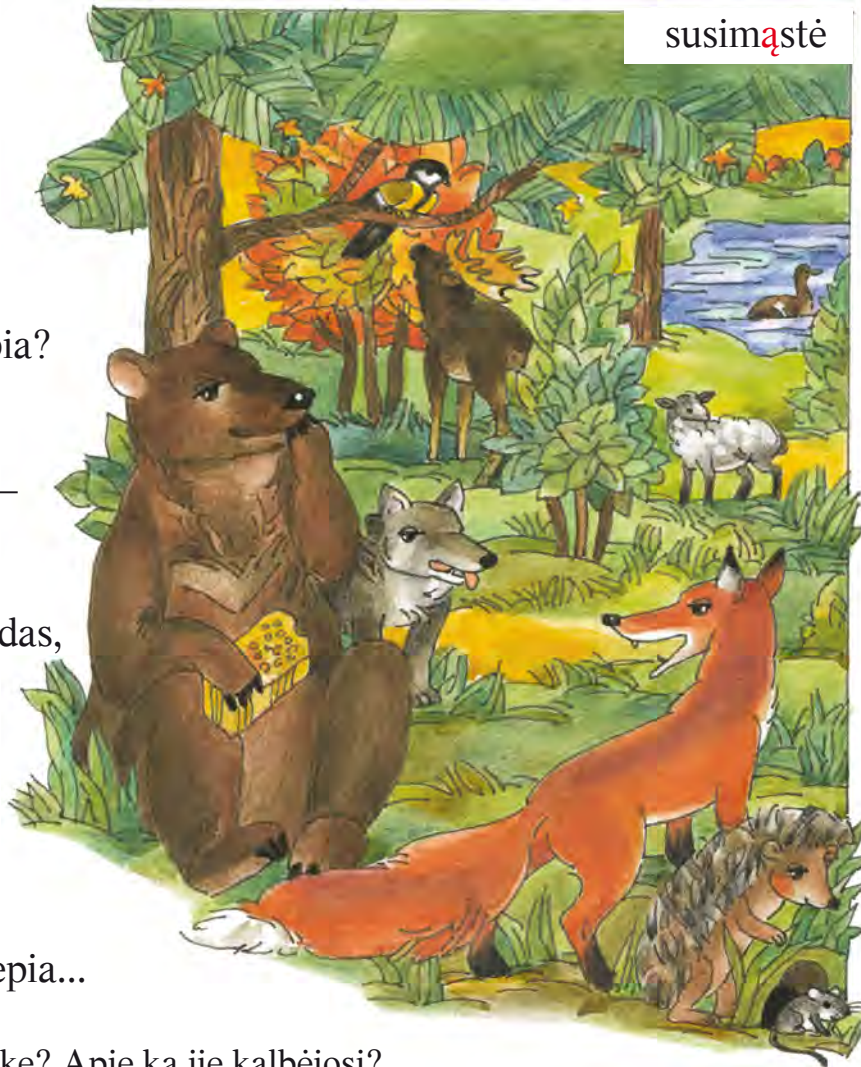
Žodžio dalis, kuri eina prieš šaknį, yra **priešdėlis**.
Priešdėlis pakeičia žodžio reikšmę (ėjo – išėjo, bėgo – nubėgo).

Martynas Vainilaitis

Kas kam kvepia

Bėgo lapė, uostė orą,
Susitiko meškį storą.
– Kur tu bėgi, lape snape?
Ką taip uostai, kas tau kvepia?
– Bėgu, meškine, į raistą,
Kvepia antys mėsele!
– Na ir keista! Na ir keista! –
Po kerota pušele
Susimąstė meškis rudas. –
Žvirbliui kvepia miežio grūdas,
Šernui – gilės, ežiui – pelės,
Briedžiui **metūgio** lapelis,
Vilkui – avinas žebrys,
Tau – antelės, man korys...
Na ir keista, lape snape!..
O laputė jam į tai:
– Kas kam rūpi, tas tam kvepia...

- 1 Kokie žvėrys susitiko miške? Apie ką jie kalbėjosi?
- 2 Perskaitykite kūrinį vaidmenimis, stengdamiesi pamėgdžioti lapės ir meškino balsus.
- 3 Perrašyk kūrinio ištrauką, kurioje išvardijami gyvūnai ir jų skanumynai. Paryškink minkštumo ženklus.
- 4 Papasakok apie augalų ir gyvūnų tarpusavio santykius.

Augalai patys gamina maistą.
Tai **gamintojai**.

Gyvūnai negali patys pasigaminti maisto. Gyvybei palaikyti turi pasiimti maisto iš kitur.
Tai **vartotojai**.

Visi augalai ir gyvūnai turi maitintis. Kad kiškis gyventų, ėda augalus. Kad lapė nežūtų, ėda kiškį. Šie gyvūnai sudaro vieną maistinę seką. Sakome, kad jie sudaro **mitybos grandinę**.

Mitybos grandinė

Gamintojai – žalieji augalai, kurie patys gamina maisto medžiagas.

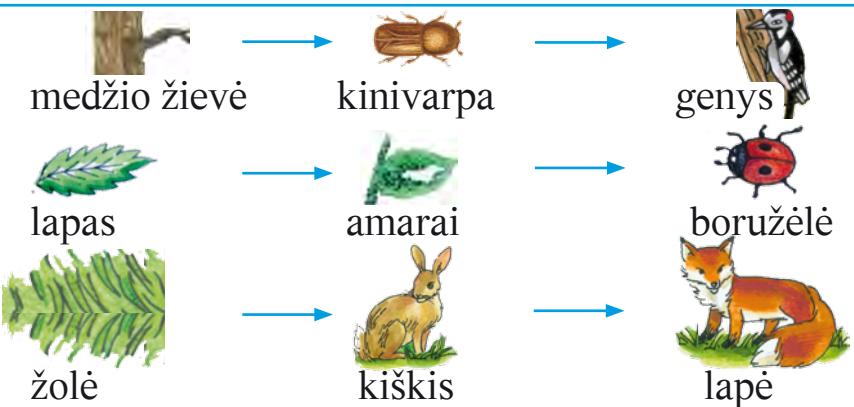
Augalėdžiai – tai gyvūnai, mintantys augalais:
lapais, vaisiais, sėklomis, šaknimis, netgi medžių žieve.
Yra ir tokių augalėdžių, kurie maitinasi saldžiu ir maistingu augalų žiedų skysčiu, vadinamu nektaru (pavyzdžiui, kai kurie paukščiai, vabzdžiai).

Mėsėdžiai – tai visi gyvūnai, kurie minta kitų organizmų kūnais. Kai kurie mėsdžiai yra plėšrūnai, nes žudo ir ėda kitus gyvūnus. Dauguma plėšrūnų savo grobį sumedžioja, o jį sugavę nužudo aštriais nagais ir stipriais dantimis.

Mitybos grandinių pavyzdžiai

Visaėdžiai gyvūnai yra tie, kurie minta tiek augalais, tiek gyvūnais, pavyzdžiui, šernai ar kurapkos. Žmogus taip pat yra visaėdis.

- 5 Kokios yra mitybos grandinės grandys?
- 6 Kaip maitinasi augalai, o kaip gyvūnai?
- 7 Kas tai yra visaėdžiai gyvūnai?
- 8 Pateik mitybos grandinių pavyzdžių.

Visi gyvieji organizmai turi maitintis, kitaip jie žūtų.

Anzelmas Matutis

Eigulio draugai

– Eiguly!
 Ū-ū-ū!
 Skrenda aidas toli
 Tarp šilų.
 – Eiguly, kur tu pradingai?
 Pašily
 Žvalgos tavo draugai...
 Ažuolynai,
 Beržo kasos ir kerai,
 Krištoliniai upeliukai,
 Ežerai...
 – Ei, girele
 Žaliaskare,
 Mylima!
 Uosio žalio
 Ir žvėrelio
 Tu mama.

Kas medelį
 Lyg sūnelį
 Glamonės ir aplankys?
 Per eglyną
 Taką mina
 Girios tėtis
 Eigulys.

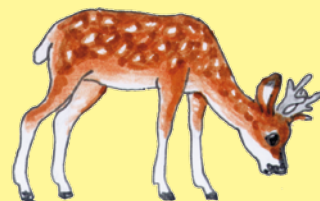
– Ei, vaikai!
 Aš čionai!
 Kur kalnai,
 Kur šilų milžinai...
 Auginu
 Tarp lomų lyg delnų
 Daug sūnų –
 Ažuoliukų liaunų.

miškas giria šilas eglynas pušynas ažuolynas
 miškininkas girininkas eigulys miškasodis

- 1 Kas ir su kuo kalba eilėraštyje?
- 2 Kaip eilėraštyje vadinama giria, o kaip eigulys? Perskaityk tinkamas kūrinio ištraukas.
- 3 Pabandykite eilėrašį perskaityti vaidmenimis.
- 4 Sudaryk ir parašyk žodžius.

są → rašas
 → siuvinis
 → skrydis
 → vartynas

į → nešė
 → rašė
 → ėjo
 → pylė

Priešdėliuose są- ir į- visada rašome nosines raides (pvz., sąrašas, įėjo).

Miškininko profesija

Miškai patys negali apsiginti nuo kenkėjų ir piktadarių, todėl jais rūpinasi, juos saugo miškininkai. Labiausiai girioms kenkia patys žmonės, kai savavališkai kerta medžius, šiukšlina, drasko automobilių ratais, palieka degančias laužavietes ar tyčia sukelia gaisrą. Kiti miško priešai – ligos ir kenkėjai, kurie pažeidžia medžių šaknis, kamienus ar lapus. Miškininkai gydo sergančius medžius, iškerta per tankiai augančius medelius, prižiūri naujus želdinius. Budi miške arba stebi per vaizdo kameras, kad žmonės nekirstų eglių prieš Kalėdas, kad pavasarį pamiškėse nedegintų žolės ir nevežtų čia šiukšlių. Globoja taip pat girios gyventojus: aptveria skruzdėlynus, žiemą žvėrimis įrengia ėdžias.

Miškininkai – mūsų draugai

Miškininkai myli gamtą ir moko žmones, kaip tvariai naudotis miškų gėrybėmis. Kuria čia poilsines zonas, organizuoja ekskursijas ir paskaitas. Jie labai laukia mažųjų miško bičiulių. Vaikams organizuoja visokias šventes: inkilų kėlimo, gandrų sutiktuves, sėjinukų sėjimo, o žiemą – žvėrelių maitinimo. Jie tai daro, kad visi pažintume miškus ir išmuktume juos saugoti kaip savo namus.

- 5 Papasakok apie miškų tarnybos darbą. Kuo jis įdomus?
- 6 Nurašyk sakinius, įrašydamas praleistas raides.

Ar jūs buvote Šaltėnų girioje? Ten neseniai vyko ●domus turistų s●skrydis. Dalyvių s●rašė buvo ir mūsų mokyklos keliautojai. Jie sėkmingai pasirodė ●vairiose rungtynėse. Tomas ir Rimantas greičiausiai ●kėlė į medį inkilėlį. S●lygos buvo sunkios, nes lijo. Ežero s●loje Mantas parpuolė ant šlapųjų s●manų.

Žmonės sako: kerti seną mišką – sodink naują.

Lietuvių sakmė

Pinigų nykštukas

Kartą vienas žmogus važiavo iš miesto namo ir rado mažą pinigėlį. Už tą pinigėlį jis nusipirko riestainių. Kai parvažiavo namo, jis kišenėj vėl rado tą patį pinigėlį. Taip jis tą pinigėlį vis išleisdavo, bet tas pinigėlis vėl atsirasdavo kišenėje.

Kartą jis pirko vienoje krautuvelyje. Tą pinigėlį pamatė krautuvinkininkas ir sako:

– A-a, tu čia turi pinigų nykštuką! – ir, jį apspjovęs, įsidėjo į kišenę. Nuo to laiko pinigėlis daugiau to žmogaus kišenėje nebeatirado.

išleisdavo atsirasdavo sekdami

Namų biudžetas – tai šeimos turimi pinigai (pajamos) ir išlaidų planas tam tikram laikotarpiui (pvz., mėnesiui). Šeimos pajamas sudaro atlygis už darbą, parduotas prekes ar atliktas paslaugas. Kiekviename namų ūkyje yra būtinų išlaidų (maistui, transportui, vaistams, drabužiams, turime mokėti už elektros srovę, būsto šildymą, vandenį, šiukšlių išvežimą ir kt.). Kita pajamų dalis gali būti skirta nebūtinoms išlaidoms (laisvalaikio pramogoms, kelionėms, naujiems žaislams, saldumynams ar kitiems dalykams). Kad finansinė šeimos padėtis būtų stabili, išlaidas reikia planuoti iš anksto. Ypač atsakingai reikia apgalvoti papildomus pirkinius. Visų turimų pinigų išleisti nepatartina, bent dalį jų verta pataupyti.

Gerai apgalvotas namų biudžetas padeda išvengti finansinių problemų. Nuolat sekdami savo išlaidas ir vengdami neapgalvotų pirkinių, mokomės taupiau ir sąmoningiau gyventi.

biudžetas pajamos išlaidos taupymas finansai atlygis už darbą

- 1 Papasakok pinigų nykštuko istoriją. Ko mus moko ši sakmė?
- 2 Kam reikalingas namų biudžetas?
- 3 Paklausk tėvelių, kokios yra būtinos jūsų šeimos išlaidos.
- 4 Iš sakmės išrašyk žodžius, kurie reiškia veiksmų pavadinimus. Kada vykstančius veiksmus jie nusako?

Ar prisimeni? Žodžiai, kurie atsako į klausimus *ką veikia?*, *ką veikė?*, reiškia daikto veiksmą.

Taupysi – gerą daiktą įsigysi

kažkokį mesdavo

Vytukas labai nori dviračio.

– Tai brangus daiktas, – sako tėvelis, – iš karto nenusipirksi. Reikės taupyti.

Mama padovanojo Vytukui taupyklę – molinę kiaulytę su siauru plyšeliu ant nugaros. Kai tik vaikas gaudavo kažkokį pinigėlį, tuoj mesdavo jį į taupyklę. Įmeta ir pažvangina, ar dar daug tuščios vietos. Kai taupyklė prisipildė, Vytukas su tėveliu ją atidarė ir suskaičiavo pinigus. Pinigų buvo nemažai, tėvelis dar pridėjo, ir štai Vytukas turi naujutėlį dviratį...

Kas yra taupymas? Kam to reikia?

Dažnai negalime visų pinigų išleisti brangesniam daiktui įsigyti, arba išvis neturime jų pakankamai. Pirkti daiktus neplanuotai taip pat yra rizikinga, nes nežinome, ar šių pinigų neprireiks svarbesniam dalykui. Todėl pinigus verta taupyti – kiekvieną mėnesį atidėti dalį savo kišenpinigių, kad vėliau galėtume nusipirkti norimą daiktą. Tai yra saugiausias būdas įsigyti didesnius, bet ne itin svarbius pirkinius, pavyzdžiui, enciklopediją, išmanųjį telefoną arba kelionę į kalnus.

Taupyti galima ne tik taupyklėje, bet ir banke.

kišenpinigiai

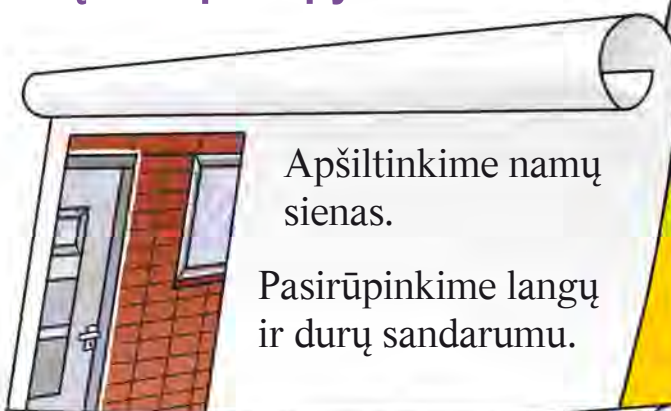

- 1 Koku būdu pavyko Vytukui įsigyti dviratį?
- 2 Kodėl verta taupyti?
- 3 Ar tu bandei taupyti? Jeigu taip, ką pirkei už sutaupytus pinigus?
- 4 Parašyk po kelis giminiškus žodžius žodžiams *taupyti* ir *pinigas*.

Pinigai ant medžių neauga, pagrindinis jų šaltinis yra darbas.

Ką ir kaip taupyti namuose?

Apšiltinkime namų sienas.

Pasirūpinkime langų ir durų sandarumu.

Maudykimės po dušu, o ne vonioje.

Rūšiuokime šiukšles.

Iš maisto atliekų, nupjautos žolės, lapų darykime kompostą.

Išjunkime nenaudojamus elektrinius įrenginius.

Gesinkime nereikalingai degančias lempas.

Išjunkime iš elektros lizdo kroviklius.

Naudokime energiją taupančias lemputes.

Į virdulį pilkime tik tiek vandens, kiek jo reikia arbatai.

Virdami uždenkime puodus.

Pataisykime lašantį čiaupą.

Naudokime daugkartinius krepšius pirkiniams.

- 1 Kaip galima taupyti elektros energiją?
- 2 Kokiais būdais taupome vandenį? Kodėl verta tai daryti?
- 3 Kodėl reikia rūšiuoti šiukšles?
- 4 Parašyk, kaip jūsų šeima taupo elektros energiją ir vandenį.

Taupydami namuose elektros energiją, vandenį, dujas, šilumą bei rūšiuodami šiukšles, mažiname savo išlaidas ir saugome gamtą.

Lietuvių pasaka

Laputės uodega

Lapei sykį bemedžiojant nelaimė atsitiko – ją šunys užpuolė. Kiek įmanydama leidosi bėgti ir vos vos suspėjo į savo olą įsmukti. Oloje laputė ėmė stebėtis, kaip jai taip stebuklingai pavyko išsigelbėti.

- Ką jūs veikėt, mano akelės? – klausia lapė.
  - Mes tik dairėmės, ar dar toli ola!
  - Gerai darėt. O jūs, mano auselės, ką veikėt?
  - Stačios klausėmės, ar dar toli šunų lojimas!
  - O tu, nosele?
  - Aš vis uostinėjau, kad tik kas iš šono neužklyptų.
  - O jūs, kojėlės?
  - Skubėjome viena už kitą greičiau!
  - Gerai darėt. O tu, uodegėle, ką tu veikei?
  - Aš tik vis maniau, kad ne mane, o tave pirma pačiuptų.
  - Tai tu tokia nedorėlė! – supyko lapė ir, iškišusi uodegą, sušuko:
  - Tekit, šunys, bjaurybę uodegą!
- Bet šunys, už uodegos nusitvėręs, ir pačią lapę iš olos ištraukė.

užpuolė įmanydama įsmukti
išsigelbėti neužklyptų

gudri kvaila vikri tingi išdidi paika sumani

- 1 Perskaitykite pasaką vaidmenimis.
- 2 Kas lapei padėjo pabėgti nuo šunų? Ką ji kalbėjo pati su savimi?
- 3 Kokia šios pasakos lapė? Išrink tinkamus žodžius. Atsakymą parašyk sąsiuvinyje.

Ar prisimeni? Žodžiai, kurie atsako į klausimus *koks? kokia?*, reiškia daiktų požymius. Spalva, dydis, forma yra daikto požymiai.

Lietuvių pasaka

Žiogas ir skruzdėlė

Visą vasarą žiogas grojo savo smuikeliu pievoje nuo ryto iki vakaro. Apie jį susirinkęs didelis būrys vabalėlių linksmai šoko ir dainavo. Taip diena iš dienos jie linksminosi, apie nieką daugiau negalvodami.

Vieną dieną žiogas pamatė pro šalį einančią skruzdėlę. Ji tempė ant pečių sunkią naštą ir šluostė gausiai tekantį prakaitą. Žiogas nustojo smuikavęs ir sušuko skruzdėlei:

– Ei, gražuole, mesk tą naštą ir ateiki pas mus pašokti. Juk matai, kokia graži diena, kam čia taip vargti. Juk šokti smagiau nei dirbti.

Bet skruzdė rūsčiai pažiūrėjo į besilinksminančius vabalėlius ir sumurmėjo:

– Dykaduoniai! Galvokit geriau apie rytojų.

Netrukus prabėgo vasara ir šiaurus vėjas ėmė draskyti medžių lapus. Greitai jis nušaldė žalius žolės stiebus ir baltos snaigės ėmė suptis pievoje, kur neseniai siūbavo gėlių žiedai.

Sušalęs ir permirkęs žiogas numetė smuikelį ir šlubuodamas nuėjo į skruzdėlyną, prašydamas prieglobsčio ir maisto.

– Kas ten? – sušuko skruzdėlė, išgirdusi žiogo beldimą.

– Sesele, tai aš – žiogas. Įleisk, nes jau baigiu užšalti.

Neturiu nei kąsnelio duonos.

– O ką veikei vasarą, kad nepasirūpinai duona?

– Vasarą? Taigi aš grojau, negi tu nežinai?

– Žinau, – atšovė skruzdėlė.

– Bet jei vasarą, kai visi dirbo, tu grojai, tai dabar šok!

vargti dirbti rūsčiai
prieglobsčio užšalti

- 1 Ką veikė žiogas vasarą?
- 2 Kodėl skruzdėlė nėjo linksminintis su vabalėliais?
- 3 Ką veikė žiemą skruzdė, o ką žiogas?
- 4 Kokį pamokymą pasakė žiogui skruzdėlė? Dailiai jį nurašyk.

Rytojui taupyk duoną, ne darbą.

Kas nebijo žiemos?

guolis antklodė atsargos grybai riešutai gilės kankorėžiai
marinuoti agurkai džiovinti obuoliai uogienė vaisių sultys

- 5 Kaip ruošiasi žiemai barsukas, voverė ir Astos šeima?
- 6 Kartu su zuikiais kartok skaičiuotę, vis keisdamas skaičius. Taip greičiau išmoksi skaičiuoti.
- 7 Parašyk skaičius nuo 10 iki 20. Paryškink minkštumo ženklus.

Vasarą be darbo sėdėsi, žiemą duonos neturėsi.

Nora Jazbutytė

milijoną dešimtis dešimtys

Rokas, grybai ir skaičiai

Vidur miško, prie beržų –
Raudonikis su lepšiu.
Ak, ir baravykas storas
Pūpso lyg miškų bajoras...

Prisrinkęs grybų kraite
Rokas juos dėliojo, skaitė.
Kiek jis vargo – nežinia:
Grybų liko, skaičių – ne.

Nesielok, vaike Rokai,
Būsi rudenį trečiokas
Ir, duris atvėręs klasės,
Milijoną skaičių rasi!

dešimtis šimtas tūkstantis milijonas

- 1 Kokių grybų prisirinko Rokas?
- 2 Kodėl berniukas negalėjo jų suskaičiuoti?
- 3 Kokią išeitį Rokui siūlo autorė?
- 4 Kaip manai, ar suaugę žmonės turi mokytis? Kodėl?

Kaip Rokas skaičiavo grybus?

10 = dešimt	
1 dešimtis – dešimt	2 dešimtys – dvidešimt
3 dešimtys – trisdešimt	4 dešimtys – keturiasdešimt
5 dešimtys – penkiasdešimt	6 dešimtys – šešiasdešimt
7 dešimtys – septyniasdešimt	8 dešimtys – aštuoniasdešimt
9 dešimtys – devyniasdešimt	10 dešimčių – šimtas

Įsidėmėk skaičių rašybą: keturiasdešimt, penkiasdešimt, šešiasdešimt, septyniasdešimt, aštuoniasdešimt, devyniasdešimt.

Kas mane moko?

Noriu daug sužinoti ir išmokti. Sąžiningai lankau mokyklą ir atidžiai klausau per pamokas. Įgytas žinias ir gebėjimus dar pakartoju namie.

Jeigu ko nors nežinau, klausiu tėvelių arba vyresnio brolio ir sesutės. Jie visada mane pamoko.

Mano senelis yra pensininkas. Jis dažnai keliauja ir skaito daug knygų. Mėgstu klausytis jo pasakojimų, nes jie labai įdomūs.

Aš mėgstu stebėti, tyrinėti ir viską pats išbandyti. Tai, ką pats patiriu, geriau ir ilgiau atsimenu.

Aš mėgstu skaityti. Iš knygų ir žurnalų daug sužinau ir išmokstu. Dažnai lankausi bibliotekoje. „Čia žinios išdėliotos ant lentynų“, – sako bibliotekininkė.

Man labiau sekasi matematika, o mano draugui Tomui – lietuvių kalba. Mes vienas kitam padedame mokytis.

Mes žinių ir įdomybių ieškome internete. Tai greitas ir patogus būdas. Tik reikia žinoti, kad ne visi šaltiniai yra patikimi.

- 1 Koku būdu vaikai mokosi ir ieško žinių?
- 2 Kokiais žinių šaltiniais tu naudojiesi?
- 3 Kur tau labiau patinka mokytis – mokykloje ar namie? Kodėl?
- 4 Parašyk kelis giminiškus žodžius žodžiui *moka*. Pažymėk jų šaknis.

Internetas yra svarbus žinių šaltinis, tačiau jis gali būti ir pavojingas.

Romas Sadauskas

išsižiok susičiaupk
smarkiai

Kaip mokytis abėcėlės

Visi vaikai savo mokslus pradeda nuo A. Bet Saulius yra užsispyręs, viską daro atbulai. Sunku tokį vaiką mokyti abėcėlės. Senelė rodo jį raidę ir prašo:

- Sakyk: Aaaa...
- Žžžž, – atsiliepia Saulius.
- Kur čia tau Ž, čia A, – pataiso senelė.
- Žžž, – nesutinka Saulius.

Senelė galop veda Saulių pas gydytoją. Daktaras liepia:

- Išsižiok smarkiai! Sakyk: Aaa!
- Žžž! – subyzgia Saulius.
- Gerai, – sako daktaras. – O dabar susičiaupk. Saulius, suprantama, išsižioja.
- Sakyk Ž, – prašo daktaras.
- Aaaaaaa! – sušunka Saulius.
- Na mat! – pagiria daktaras ir priduria:

– Galite eiti namo.

pradeda – baigia pradžia – pabaiga pirmas – paskutinis

- 1 Kaip Saulius mokėsi abėcėlės? Kodėl?
- 2 Ką padarė daktaras, norėdamas, kad Saulius išsižiotų?
- 3 Kurią raidę sakytų Saulius, jei gydytojas paprašytų ištarti b arba c?
- 4 Perskaitykite skaitinėlių vaidmenimis.
- 5 Pasitikrink, ar tu prisimeni abėcėlę. Parašyk iš eilės visas abėcėlės raides.

Pagal abėcėlę sudaromi įvairūs sąrašai, surikiuojami žodžiai žodnyuose, straipsniai enciklopedijose.

Kaip mokytis, kad išmoktum

- Pasirūpink, kad tavo darbo vietoje būtų tylu ir tvarka.
- Prieš sėsdamas mokytis, išvėdink kambarį.
- Mokymosi vietoje turi būti tinkama temperatūra – nei per šilta, nei per šalta.
- Kėdė ir stolas, prie kurio mokaisi, turi būti tinkamo aukščio.
- Svarbu, kad darbo vieta būtų gerai apšviesta.
- Mokytis pradėk nuo lengvesnių ir malonesnių dalykų. Darbą planuok taip, kad sunkūs dalykai neliktų pabaigai.
- Kai mokaisi, daryk trumpas pertraukas poilsiui.

Mokantis svarbų vaidmenį atlieka smegenys – pati svarbiausia žmogaus organizmo dalis. Dėl jų mes girdime, matome, kalbame, judame, mąstome, mokomės, atsimename. Smegenyse gimsta žmogaus mintys ir jausmai. Smegenims labai svarbus poilsis – miegas, trumpos pertraukėlės mokantis ir judrieji žaidimai gryname ore.

- 6 Kokių taisyklių reikia laikytis mokantis?
- 7 Kodėl darbo vietoje turi būti tylu ir tvarka?
- 8 Kas tai yra smegenys? Kaip tu leidi joms pailsėti?

Kai mokomės, mūsų smegenys kaupia žinias, kurias vėliau galime panaudoti.

Alma Karosaitė

pavirsčiau rugsėjį

Asilėlis Benas žinių šaltinyje

Asilėlis Benas viena ausele buvo girdėjęs, kad visi pasaulyje mokosi. Tą auselę pakreipęs jis spėliojo, kur tai galėtų vykti... Kurgi tas žinių šaltinis? Atsigerčiau pirmutinis ir pavirsčiau žirgeliu. Lėkčiau žvengdamas keliu! Kita ausele buvo nugirdęs, kad mokslas prasideda rugsėjį, labai anksti rytais, ir išsiskubino ieškot žinių šaltinio. Bėgo ir uždusęs skaičiavo valandas... Penkios. Šešios. Tuoj septynios. Betgi kur tos mokslo žinios? Oi, gal ši gili bala asilėlių mokykla? Mat Benas galop pribėgo skaidrų kaip akis ežerėlį. Pasilenkė nuo kranto ir apstulbo, vandens veidrodyje pamatęs... Žiū, čia mokinys tikriausiai! Plačios akys, ilgos ausys! Kaip jis žiūri į mane... Na o žinios gal dugne? Asilėlis priekinėmis kojelėmis bandė pasikviesti mokinį iš vandens, bet šis jį tuo pat metu kaip tik kvietė į vandenį. Ir Benas ryžosi šokti! Tik tai, kas išsimaudo, žino tikro mokslo naudą. Oi, kaip šalta ir gilū! Ratiluos – tiek asilų! KVA KVAKVASILAS!!! KVA KVASILAS!!! KVASILAS!!!

Tai buvo pirmasis asilėlio Beno mokslo krikštas...

asilas – asilėlis ausis – auselė žirgas – žirgelis
koja – kojelė ežeras – ežerėlis šaltinis – šaltinėlis

- 1 Ko ieškojo asilėlis Benas? Kodėl?
- 2 Papasakok, koks buvo pirmasis asilėlio mokslo krikštas.
- 3 Rask tekste ištrauką, kuriai nupiešta iliustracija. Raiškiai ją perskaityk.
- 4 Iš kūrinėlio išrašyk žodžius, kurie reiškia mažus arba malonius dalykus. Pabrauk jų priesagas.

Mažybiniai maloniniai žodeliai yra labai graži lietuvių kalbos dalis. Juos vartodami, parodome meilę, švelnumą, artumą, draugiškumą (pvz.: mamytė, sesutė, tėvelis, broliukas).

Mūsų mokykloje gera ir smagu

Esame paslaugūs.

Mokame bendradarbiauti.

Elgiamės saugiai.

Esame mandagūs.

Rūpinamės tvarka.

Laikomės švaros ir higienos taisyklių.

paslaugus – paslaugi mandagus – mandagi saugus – saugi
švarus – švari tvarkingas – tvarkinga darbštus – darbšti

- 5 Papasakok apie savo mokyklą.
- 6 Ką norėtum pakeisti savo mokykloje? Kodėl?

Nuo kiekvieno iš mūsų priklauso, kokia bus mūsų mokykla.
Visi kuriame savo mokyklos įvaizdį.

Sigitas Geda

Sidabro knygelė

Žemėj knygelių
Visokių būna.
Šita knygelė –
Gryno sidabro.

Imkit knygelę,
Maži vaikeliai!
Maži vaikeliai,
Imkit knygelę!

Mažas berniukas,
Vardu Niekelis,
Man padainavo
Šitas daineles.

Ar aš girdėjau,
Ar negirdėjau?
Aš tik sėdėjau
Ir rašinėjau.

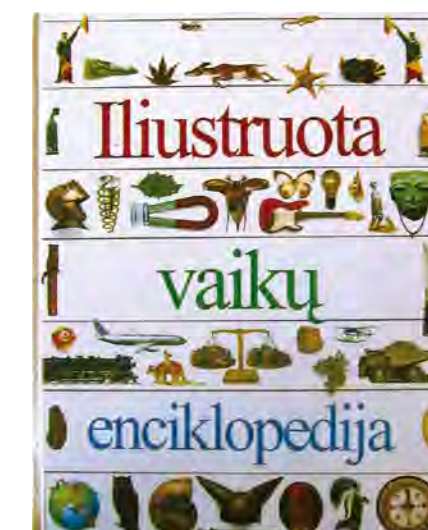
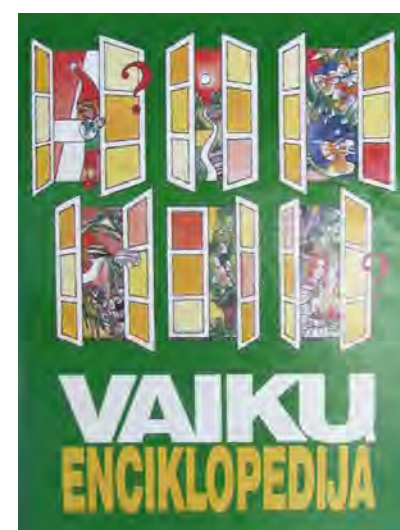
knygelių vaikeliai žodeliu
įdomiausios įvairius

Kad tu paskaitytum,
Kitam pasakytum,
Gražiu žodeliu
Mane paminėtum.

- 1 Apie ką kalbama eilėraštyje?
- 2 Ko poetas prašo vaikus?
- 3 Kokias knygas mėgsta skaityti nuotraukose pavaizduoti vaikai?

- 4 Kokias knygas tu mėgsti skaityti?
- 5 Paklausk draugų, kokias knygas jie mėgsta skaityti.
- 6 Kokią knygą neseniai perskaitei? Pareklamuok ją draugams.

Ar prisimeni? Laikraščių, žurnalų ir knygų pavadinimus rašome kabusėse. Pirmą žodį rašome didžiąja raide (pvz., „Aušrelė“).

